

Nostalgia to the land of Mesopotamia in the novels of Iraqi Jews in the Diaspora

Assistant Professor Dr. Shimaa Fadhel Hamoody

University of Baghdad – collage of languages

Hebrew department

Abstract :

The writers of the Iraqi Jewish community have distinguished themselves in their literary productions, which they invented after they were expelled from their original homeland. They recorded their true suffering and tragedy after uprooting their roots from Iraq. Many wrote about the conditions of the Jews of Iraq and their cultural heritage in terms of social, economic, historical and literary through nostalgia to Baghdad, and since the social composition of any minority must be affected by the majority within the scope of the impact was significant in the customs and traditions of the Jewish community, Arab countries, which included Jewish communities as well as Western societies, but less so, since these minorities were living in isolation in the communities of the ghetto and the sense of belonging was not the same as the case of Iraqi Jews and Jews in the countries Arabic, so the majority of the writers of the Jewish community of Iraq succeeded if not all of them in the writing of their literary output, which was going on in Iraq more than it was in Palestine

Keywords: *nostalgia, Israeli literature, Iraqi Jews.*

الحنين إلى ارض الرافدين في روايات العراقيين اليهود في المهجر

أ.م.د. شيماء فاضل حمودي

جامعة بغداد كلية اللغات / قسم اللغة العربية

ملخص:

شكل أدباء الطائفة اليهودية العراقية تنوعاً متميزاً في نتاجاتهم الأدبية التي ابدعوا في كتابتها بعد تهجيرهم من موطنهم الاصلي ، فقد سجلوا معاناتهم وماساتهم الحقيقية بعد اقتلاع جذورهم من العراق . وكتب الكثير منهم عن احوال يهود العراق وموروثهم الثقافي من الناحية الاجتماعية والاقتصادية والتاريخية والادبية من خلال حنينهم إلى بغداد ، وبما إن التركيبة الاجتماعية لأي اقلية لا بد لها إن تتأثر بالأغلبية التي تعيش ضمن نطاقها ، فكان التأثير الكبير في عادات وتقاليد الطائفة اليهودية حاله كحال باقي المجتمعات العربية التي كانت تضم بين جنباتها الطوائف اليهودية وكذا الحال بالنسبة للمجتمعات الغربية ولكن بنسبة اقل كون تلك اقلية كانت تعيش حالة من العزلة في مجتمعات الجيتو ولم يكن الشعور بالانتماء موجوداً كما هو حال اليهود العراقيين واليهود في البلدان العربية ، لذلك نجح غالبية أدباء الطائفة اليهودية العراقية إن لم نقل جميعهم في كتابة نتاجاتهم الأدبية التي كانت تدور احداثها في العراق أكثر من التي كانت تدور احداثها في فلسطين

كلمات مفتاحية : الحنين ، الأدب الإسرائيلي ، يهود العراق.

נוסטלגיה לארץ מסופוטמיה ברומנים של יהודי עיראק בתפוצות

עוזר לפרופ': שימאא פאדל חמודי

פקולטת השפות / אוניברסיטת בגדד/ מחלקת השפה העברית

תקציר

לסופרי הקהילה היהודית העיראקית מגוון ייחודי ביצירותם הספרותיות, שאותם המציאו בכתיבתם לאחר עקירתם ממולדתם המקורית, והם הציגו את סבלם וטרגדיהם האמיתית לאחר שעקרו את שורשיהם מעיראק. רבים כתבו על מצבם של יהודי עיראק ומורשתם התרבותית, במונחים חברתיים, כלכליים, היסטוריים וספרותיים באמצעות נוסטלגיה לבגדד, ומכיוון שהרכב החברתי של כל מיעוט חייב להיות מושפע מהרוב בתוך היקף ההשפעה היה משמעותי במנהגיה ובמסורתה של הקהילה היהודית, אשר כלל קהילות שחיים בהן, בדומה לחברות הערביות האחרות, שכללו קהילות יהודיות, כמו גם החברות מערביות, אך פחות מכך, שכן מיעוטים אלו חיים במצב של בידוד בקהילות הגטו. תחושת השייכות לא היתה זהה לזו של יהודי עיראק ויהודים בארצות ערב, ולכן רוב סופרי הקהילה היהודית בעיראק הצליחו אם לא כולם כתבו את יצירותם הספרותיות המרחשות בעיראק יותר מאשר בפלשתינה. מנקודת מבט זו, החלטנו לכתוב את המחקר הזה מהסיבות הבאות:

- ובמסורות. ושימור המוסר, והכבוד והחזון השפיעו על החברה העיראקית
- סופרים אלה הם בין הכותבים החשובים ביותר שעסקו בכתיבת הרומאן ובסיפור בכלל והביוגרפיה בפרט, והשפיעו על הספרות העברית בז'אנר זה בתקופה האחרונה.
- על אף חשיבותם של תוצרי סופרים אלה וערכם הספרותי, אך לא היה להם מקום זהה לזה של סופרים מערביים (אשכנזים) מכמה סיבות שנציג אותן במחקרנו זה.
- סופרים אלה מציינים את מצבם של היהודים בעיראק ואת השינויים שהם עשו במונחים כלכליים, חברתיים, דתיים ותרבותיים והשוו את תוצאותיהם בין מצב היהודים בעיראק לבין מעמדם בישראל.

- השפכת האור על יצירותם של סופרים יהודים עיראקים ולהראות את המורשת התרבותית העיראקית הכוללת בכתיבי רוב הסופרים היהודים ממוצא עיראקי.
- חיקוי את המציאות של הספרות היהודית העיראקית על ידי החזרת לפרטי – פרטי חיי היומיום היהודיים בעיראק בכלל ובגדאד בפרט
- להתוודיע על ההיסטוריה של קיומה של הקהילה היהודית וסניפיה בעיראק ולחשוף את הסיבות להגירת יהודי עיראק בשנות החמישים.
- התמקדות בספרות על היהודים עצמם בעיראק במונחים של התייחסות למצבה החברתי של הקהילה היהודית ולהשפעתם על מנהגים ומסורות עיראקיים, על התנאים הכלכליים ועל החזקתם בעמדות גבוהות בעיראק ובתנאים תרבותיים ודתיים על ידי דבקות במסורת

האימיתית כך שיהודי אנדלוסיה הם חוזרים אליהם בכל בעיה נתקלו בה כמו חשבונות של שנתי העקרונות של השנה שלהם. זה נשאר ככה עד הצטיין ביניהם הרופא חסדאי בן יצחק. שהיה עוזרו של הח'ליף עבדו אל-רחמן אלנאסר לדין אללה, וזכה המעמד הטוב הסביר ליהודים את הבעיות הקשות שלא יכלו להסביר אותן "

אם הוא פגע בחייהם של יהודים ובני חסות משהו הח'רפה בתקופתו של אלמותו וכל 236 להגירה – 849 לספירה בגלל קשותו והשתלטותו, כולל כמה מוסלמים, מדי. להיפך, היהודים מצאו תחת שלטונו של הח'ליף אלמועתאדד, הופיע הפרשן המפורסם סעדיה בן יוסף הידוע בשם סעדיה אלפיומי שנולד במצרים, ידוע במקורות היהודיים בשם סעדיה גאון, שם רכש את השם הזה כשהציג לעיראק ושמם כגאון באקדמיה של סורא המפורסמת ליד העיר חילה, והוא הזכר לאורך מאה דורות, והפחת מול מחברים יהודים הגדולים המפורסמים כבר מאחורי יצירות רבות פילוסופיה ודת, התרגום החשוב ביותר של התנ"ך לערבית (טריתון, أهل الذمة في الاسلام, ص 97).

בין הדמויות המפורסמות ביותר של הסחר היהודי באותם ימים היו האחים היהודים יוסף בן פינחס וחרון בן עומר, שהיו סוחרים שהשתמשו בכסף, והיו להם עסקים עם השר אבן אל-פראן במשרדו משנת 296 להגירה / 908 לספירה. השר הקים להם בנק ששימש כבנק הרשמי של המדינה, והוא נשאר במקום עד 316 להגירה / 928 לספירה, (טריתון, نفسه, ص 41)..לאחר כניסת המונגולים והכיבוש בבגדד בשנת 656 לסה"נ-1258 לסה"נ לא בא עם התהילה והאור והגדולה והמדע, אלא בא בורות וחושך והשפלה, ושלטון, ובוודאי לא השלים את היהודים שסבלו מהארץ(غادة حمدي, اليهود في العراق, ص 30)..עם זאת, ליל הקשיים היה קצר, כאדם שיש לו טובה ומילה תקפה בארץ היה רופא המדינה סעד, שם הוא הפך היועץ של סולטן ארגון 683 להגירה בכל הנושאים הכספיים של המדינה, אבל היתה השפעה משמעותית על ניהול כל ענייני המדינה(ولتر ج فيشل, اليهود في الحياة السياسية, ص 115 - 116)..סעד לקח את המדינה מהמוסלמים את הזכות לפקח על המוסלמים ופגע בהם ובתוצאות מסגדיהם (عباس العزاوي, تاريخ العراق, ص 350)

והגדיל את מזלו בימי הסולטאן אבאקא, שעשה ממנו בעל הארמון, ואחיו, פאח'ר אל-דאולה היה הסגן שלו בבגדאד, ואחיו אמין אלדולא, היה מזכיר המדינה במוצול, הגבירו

ותלמידיהם התכנסו כדי לפגוש את הח'ליף הרביעי עלי בן אבי טאליב כאשר נסע לעיראק ועשה ברית עמם. מספרם הכולל של היהודים נאמד 'בשנת 355 להגירה 655 לספירה כ-90000 איש (David s.sasson, a history of p. 7)

היהודים נהנו מהסובלנות בתקופת השלטון האסלאמי ונחשבו "אנשי דמה" משום שהם היו בעלי ספר שמימי, הם נהנו מסובלנות, בשמירת הארגונים הדתיים, בבתי התפילה שלהם ובזכות לקיים טקסים דתיים. לפטור אותם משירות חובה בצבא ולהגן על חייהם, בתנאי לא לסייע לאויבי המוסלמים, אלא כתנאי מוקדם (مكسليان شريك, خطط بغداد, ص 93).

בתקופה שבין הגל הראשון של העקירה של יהודי ארץ ישראל לבבל בשנת 721 לפנה"ס. כיבוש האיסלאם בעיראק בשנת 638 לספירה, שנמשך כאלפיים ושלוש מאות וחמישים שנה, הקהילה היהודית בעיראק הצליחה לבסס את מעמדה ולשפר את תנאי החיים והחיים שלה, למרות גלי הדיכוי והרודנות שחלחלו אליה, ובשנת 750 לספירה השתלטו יורשי בני עבאס על מושכות השלטון אם הם ביצעו הפיכה נגד האומאיים, ובחרו בעיראק כמקום מושבה של הירושה, וב-762 הקימו בירה חדשה ליד חורבות העיר קציפון הבבלית הידועה בשם (בגדד) (نسيم رجوان, نفسه, ص 46). בבירה זו נועדה ארץ ליהודים, ארץ זו הנמצאת בסמוך לתחנה המסחרית של השיירות ולשוק בעלי החיים, דבר המעיד על דעתם של ההיסטוריונים באותה תקופה את אופי היצירות והמלאכות שבהן היו היהודים ומקור פרנסתם, והרשות אפשרה ליהודים להתגורר בחלקים אחרים של הבירה (نسيم رجوان, نفسه, ص 61)..כך החל עקירה של יהודים מערים וכפרים קטנים למרכזי אוכלוסייה גדולים כגון בגדאד, בצרה וקופה. כך התחזקו היחסים בינם לבין האוכלוסייה המוסלמית, והערבית הפכו בהדרגה לשפתם העיקרית של היהודים. יהודי עיראק עלו לתפקידים בולטים ונהנו מחופש בתחומים רבים. הם עסקו בנושאים שונים במתמטיקה, רפואה, פילוסופיה וחילופי דברים, וציטטו הרבה ספרות ערבית (خلدون ناجي معروف, الأقلية اليهودية, ص 34).

יוסף ריזק אללה גנאימה מזכיר בספרו (טיול המתגעגע בהיסטוריה של יהודי עיראק – نزهة المشتاق في تاريخ يهود العراق) סעיף זה מצוטט מהסטוריון הערבי אבו אל-קאסם אלסאעד האנדלוסי שאומר: " היה ליהודי בגדד, מדע הדוקטרינה של הדת שלהם ואת החשבונות של הגיהם, ההיסטוריה

לאומים של אנגלית זרה צרפתית וסיפק שירותי רבה שני . קהילות אלה נחשבו הקהילה היהודית בבגדד, המרכז הרוחני והדתי למרות לה חבריה הפכו פוליטית וכלכלית עצמאית, והעושר שהצטברו עזר להם לממן את יהודי עיראק ויהודים אחרים מן המזרח להקים בתי ספר, מקדשים ומוסדות צדקה בנוסף המסחר בין בגדד עם הודו בידי היהודים, גם כן כל מפעלי הדיבוק היהודים כלכותה, בומביי, סינגפור קנטון, והיה להם לשלוט בכל מקומות המסחריים והאינטרסים הכלכליים שלהם בכל השווקים והמונופולים (David s.sasson, a history of, p. 104)

כאשר הוכרזה החוקה העות'מאנית בשנת 1876 על ידי מדחת פאשה, הוא העניק את הזכות למיעוטים לייצוג במועצות מקומיות, אזוריות וחקיקיות (صديق الدملوجي، مدحت باشا، ص 219) נציג היהודים במועצה, ששמו היה על ידי המועצה (שליחים), נכח על ידי ששון חזקיאל ומנחם סאלח דניאל, דניאל מפורסם של רגל ועושר (مير بصري، اعلام اليهود، ص 47)، באמצעות ייצוגם הם הכירו היטב את ענייני החברה העיראקית. עזרא מנחם דניאל מונה כחבר מועצת המנהלים של מדינת בגדד בין השנים 1901 ו-1917 (غادة حمدي، نفسه، ص 307).

היהודים התיישבו בכמה ערים עיראקיות, בעיקר בבגדד, בבצרה, במוסול, בכרכוק, בהילה, בעמארה ובערים אחרות בעיראק, שרבות מהן התגוררו בשכונות ובאזורים מאוכלסים במוסלמים, והמוסלמים ראו עצמם אחראים להגנה על שכניהם וחבריהם היהודים. יהודי עיראק (مازن لطيف، يهود العراق، ص 17)

מבחינה תרבותית ניתן לומר כי במאה התשע עשרה הייתה עדות לתחייה יהודית על ידי הקמת בית הספר אליאנס בבגדד, ולאחר מכן הוקם מספר בתי ספר בסיוע החברה האנגלו-יהודית בלונדון, שארגנה את תכנית הלימודים שלה, למשל בתי הספר היסודיים האירופיים והציגה את תורתם של צרפתית, אנגלית, עברית, חשבון, טבע וכימיה של המדע המודרני (نسيم رجوان، نفسه، ص 139) הדפוס הראשון יצא לאור בבגדד ב-1863 על ידי משה ברוך מזרחי, והוציא לאור את העיתון היהודי הראשון בעברית, כמו גם חמי"ם וביכור, הדפוס "אלשאיעת" ודפוס "הדפוס הלאומי של שיאון עזרא ובדפוס "שלמה בחור חזין", בין הדפוסים המפורסמים ביותר היה בית הדפוס של משפחת דנקור למשפחת השושלת, שנוסדה ב-1904, שם הביאו הרב עזרא רובין דנקור כלי דפוס מאירופה (بھنام فاضل عباس

את טינתו כלפיו והיהודים, ונקם את אויביו באכזריות, שהביאה לו עוינות עם הנסיכים (نسيم رجوان، نفسه، ص 102)

כאשר כבש טמרליין את בגדד ב-802 להגירה-1400 לספירה, הרס והשמיד את המוסדות החינוכיים והדתיים. היהודים סבלו מאובדן המוסלמים ושאר האוכלוסייה מהרס, עקירה והרג, ומספרם הידרדר ומצבם השתפר, ואילו העות'מאנים לא השתפרו ב-1534. היהודים חזרו לפעילותם ועסקו בעסקים ובבנקאות. האיסטאנה גרמה להם להגשים את שאיפותיהם, כיוון שהיו באותה תקופה קשר בין האימפריה העות'מאנית באמצעות עבודתם, ובעיקר בעניינים כספיים (احمد نوري النعمي، اليهود والدولة، ص 30)

הקהילה היהודית קיבלה את הסולטאן העות'מאני סולימאן אל-קאנוני (1520 - 1566), אשר כבש את עיראק ונכנס לבגדד בצורה מסבירת פנים ושיבחים, מוקף במדענים וברופאים יהודיים אשר מאוחר יותר מילאו תפקידים חשובים, היו להם מעמד חברתי וכלכלי, חלקם היו בעלי תפקידים ניהוליים ופיננסיים בבגדאד ובבצרה (خلدون ناجي معروف، نفسه، ص 54).. "היהודים והנוצרים חיו תחת משטר שהיה מקלים יותר מאשר במדינות העות'מאניות האחרות", אמר סטיבן לנקרק, "בגדאד הייתה כל כך גלובלית עד שלא עודדה את שכיחות הקנאות, כמו כן, קהילות אלה עם אוכלוסיות מיעוט נהגו בצורה אתית (ستيفن همسلي، أربعة قرون، ص 113)

לכן הם התנאים של היהודי עיראק יציבים בעידן הממלוכית ששלט כמעט שמונים שנה (1750 - 1831) נהנתה מדינה שבה איזושהי יציבות יחסית למרות ההתערבות המרכזית של הרשויות של העות'מאני, ובשנה (1839) הוציאה שורה של חוקי רפורמה, לרבות הצו, המכונים (קו שריף קולחאנא), אשר למדו היהודים לפיו זכויות שוות עם שאר נתיני האימפריה העות'מאנית, אך הרפורמות הללו לא יושמו רק לאחר הנפקת הצו השני (1856), הידועה בשם (קו שריף הומאיון) שבו הושם דגש על זכויות של אזרחות שווה ליהודים גישה למשרות ממשלתיות ושוויון במסים וחופש כדי הטקסים הפולחן ותרגול ובתי משפט מיוחד (سعد سلمان المشهداني، تاريخ الطائفة، ص 32).

דוד ששון זוכר בספרו (היסטוריה של היהודים בבגדאד): "מאז המאה השמונה עשרה עזב רבים של יהודי בגדד, עיר הולדתו שלהם והפכו למזרח הרחוק למסחר והתפזרו כלכותה, בומביי, רנגון, סינגפור, הונג קונג, יש כמה

התבלט בין אזרחים עירקיים אחרים ונחשב הרעיונות הציונים הזרים ההתנהגות והאמונות שלהם, מה שגרם למספר הסטוריונים ציונים כמו רפאל פטאי שקרא אותם בכתביו "יהודי עיראק", ומתכוון לחוש יהדות עיראק, השייכים מולדתם, כפי שהתברר במקרה זה יהודי עיראק, לעומת היהודים התיכון בכלל, ועל רגשותיהם כלפי פלסטין היו פוליטיים יותר מאשר רגשות דתיים. כדי לא להיות רחוק מן המציאות כי יהודים חיו בעיראק חייב לומר כי ישנם כמה יהודים פעולה עם התנועה הציונית, במיוחד בקרב בעלי הכנסה מוגבלת ובעיות חברתיות הם סובלים. בעוד אחרים מיהרו לעבר התנועה הציונית למניעים דתיים (מעטصم حسن احمد الناصر، النشاط الصهيوني، ص 55).

לא זו בלבד שיהודי עיראק גינו את המנהגים הציוניים ואת זהותם העיראקית על ידי ראש הקהילה ששון כדורי אך כמה מהם תרמו כסף לערביי פלשטין מתוך תחושת אזרחות והשתתפות במילוי תפקיד לאומי, המאשר כי תחושת עיראקים מאוחדת בין כל העדות (ازهار عبد علي حسين الربيعي، النخبة اليهودية، ص 63) מאידך גיסא, הובילה השנאה הציונית כלפי יהודי עיראק, חברי התנועה הציונית לזרוק כמה רימונים על בתי כנסת יהודיים, בניסיון להאשים את המוסלמים, אם כי חלק מפצצות אלה לא התפוצצו, אך הם הצליחו, יהודים רבים פחדו מבתיהם, והמטרה היתה להחדיר את הטרור בקרב הקהילה היהודית, ובמיוחד כאשר צעדי המנדט הבריטי בארץ-ישראל ננקטו צעדים של הקמת הישות הציונית (صادق حسن السوداني، نفسه، ص 95).

כאשר גרמניה תקפה את פולין ב-1939, הכריזה בריטניה על מלחמה על גרמניה, כאשר ממשלת עיראק בראשות נורי אל-סעיד הכריזה על הסולידריות שלה עם בריטניה ועל מחויבותה להתחייבויות שאומצו על ידי ברית 1930. ברוח דומה נמסרה הודעה על ידי מועצת השרים שהכריזה על ניתוק היחסים הדיפלומטיים עם גרמניה, לא רק שממשלת נורי שמחה לעשות זאת, אלא כל הנציגים הגרמנים נמסרו לשגרירות הבריטית, שגורשה אותם לשבויים בהודו (عبد الرزاق الحسني، تاريخ الوزارات العراقية، ص 99 – 100) יהודי עיראק קידמו בברכה את פעולותיו של נורי אל-סעיד בגלל הרעיונות הנאציים של הגרמנים נגד היהודים, וכן את עבודתה של שגרירות בגדאד בתעמולה האנטי-יהודית ובתוכניות התעמולה האנטי-יהודיות בארץ-ישראל. בעקבות התעמולה הזאת מצאה השגרירות הגרמנית כמה תומכים בכל הערים העיראקיות שהחלו להדק את הברגים על האינטרסים הכלכליים של היהודים

، تاريخ الطباعة، ص 80). העיתון "אל-זוהור", שנוסד על ידי נסים יוסף סומיח, פורסם בערבית, יחד עם העיתון הערבי "עין נהרין" (مازن لطيف، أكثر من 150، ص 73) מוסדות תרבות אלה מילאו תפקיד פעיל בחיכוכים הולכים וגדלים באירופה באמצעות פרסומים מפולין ומרוסיה, יהודים שבאו לבקר את משפחותיהם בעיראק ויציבותם של כמה מהם, יהודים רבים סיימו את מוסד איסטאנה והתפתחויות אלה שינו במידה ניכרת את מצבם התרבותי של יהודי עיראק. עם מוח חילוני (حاييم كوهين، النشاط الصهيوني، ص 80)

כשהאנגלים כבשו את עיראק ב-1917, היתה הקהילה היהודית מרכיב חשוב בבגדאד, היא הצליחה ליצור אינטרסים משותפים עם הבריטים, והיהודים הביעו נאמנות מלאה לשליטים החדשים בכך שעסקו במסחר כקבלנים כדי לספק את מחנות הצבא הבריטי, וכתוצאה מכך רבים מהם נהיו עשירים. אזרחי בריטניה, והם שירתו את צרכי הממשל הבריטי של עובדים יעילים ומסורגים בעלי מומחיות בכל התחומים, בעיקר בנושאים מנהליים, כלכליים ופיננסיים בפרט (خلدون ناجي معروف، اليهود والصهيونية، ص 74)

היהודים נשארו על מהלך ההתאוששות והרחיבו את השפיע גם לאחר תום המנדט הבריטי על עיראק ב-1932, ולא להתחיל להתכווץ דפלציה רק אחרי התפתחויות הרציניות בעניין פלסטין, כך שהתחושה של עיראקים כמו שאר תחושה ערבית חזקה התעצמו כלפי התנועה הציונית ופעולותיה בפלסטין, אשר הובילו את הטבלה יחסי ידידות בין מוסלמים ליהודים בעיראק, אך כי מספר היהודים העיראקים בחזית מנחם סאלח דניאל, שייצג את הקהילה היהודית בסנאט העיראקי, הביע השתייכותו לעיראק על ידי סירוב להקים עמותה כדי להפיץ את הרעיונות הציוניים, והודיע כי היהודים בעיראק הם עיראקיים נאמנים לארצם ולא מקבלים חלופה לה, לא רק זה, אלא נשלח הודעה להסתדרות הציונית העולמית מזהיר בה פרסום התעמולה הציונית בספטמבר 1922 (كاظم حبيب، اليهود والمواطنة، ص 91 – 92). והסביר כי הסכנות של הציונות ליהודי עיראק ורמזו על כך שהתנועה הציונית הפכה את עיראק למעמד זר, ואף חותרת תחת היחסים בינם לבין אחיהם המוסלמים, ומוסיף: "עבור הערבי, כל אהדה לציונות היא בגידה בעובדה הערבית" (خضر مزهر البديري، النشاط الصهيوني، ص 72).

דמויות יהודיות אחרות הופיעו נגד הציונות והשפיעו על האירועים הפוליטיים בעיראק, ובהם אנואר שאול, מיר סברי ודאוד סמרה (مير بصري، نفسه، ص 74 – 75) מי לא

להיכנס למכללות העיראקיות כדי ללמוד את המדע והניסיון יחד עם שאר עמיתיהם הלא-יהודים בחברה העיראקית (يعقوب يوسف كوريه ، يهود العراق ، ص 81). מה שהוביל אותם לרשת את המנהגים והמסורות ואת השפה הערבית למרות המתקנים שסופקו על ידי בתי הספר של האליאנס, ואחד הדמויות היהודיות המפורסמות ביותר שהתגלו בספרות ותרמו בדרך זו או אחרת להעשיר את הספרות העברית וחלקם ממשיך להגיש יצירות מפוארות והם: -

1. ניר שוחט: נולד בעיר עימארה, במחוז מיסאן בדרום עיראק ב 1928 והוא נכדו של המשורר עזרא אברהם שוחט, שחי בבצרה ועבר לעיר עימארה ב 1906, שם הוא היה רב עד 1940. בשנת 1942, כאשר הגיע שוחט לגיל ארבעה עשר פרסם מאמרו הראשון בעיתון "הדור" שבועי העיתון "מאזן". הוא עלה לישראל בשנת 1951 ולמד עברית שפה וספרות ותנ"ך באוניברסיטת תל אביב. מאז הוא המשיך בכתיבה בשתי השפות בערבית ועברית, והוא לימד את השפה בבתי ספר רבים בתל האביב ופורסם מאה מאמרים בנושאים שונים, זכה במספר פרסים, כולל הפרס (לשון עברית למחוז ת"א) ב 1990. הוא גם קיבל את - היצירה של שר החינוך (1991) (יצחק בן בנדיטר : מי ומי בישראל 1994 - 1995 . עמ' 187). הוא ידוע כחוקר דרך ספרו ההיסטורי (גולה פרקים בתולדות יהדות בכל לדורותיה) ויש לו תרגומים רבים מן עברית לערבית, כולל כמה סיפורים עגנון ותרגם את ספרו יצחק בר משה " היציאה מתוך עיראק " (הספר היהודי הראשון כותב בזכרונותיו על מסופוטמיה) לשפה העברית, והוא סופר יהודי אשר מצפה מורשת ריחנית ואת הדמויות באמצעות הרומנים שלו, גם קבל את הפרס לשלום עבור ערבית וכתבים עברים בנושא שלום ואהבה בין עמים בשנת 1980. כמו מעבודותיו החשובות ביותר הם (בין האור לחושך) ב 1971, ו (עוד לילה) ו 1972 (סיפור של גולה) ב 1981, ו (בכל אופן) ו 1988 (מסעו של סולימן) ב 1991 (ניר שוחט , מסעו של סולימן , עמ' 143) והוא הלך ביצירותיו בדרך הסופרים העיראקיים בגלל שהוא הציג את העבר שבו חי היהודים וזכרונותיהם היפים שחיו בעיראק עם בני העדות האחרים.

2. סמי איבראהים אלמועלם (שמואל מורה) : פרופ 'שמואל מורה נולד בבגדאד בשנת 1932 וקיבל את החינוך היסודי בבית הספר "אל סעדון", סיים את לימודיו התיכוניים בבית הספר "שמש" ב -1950, ועזב את עיראק לאחר שאזרחותו בוטלה על ידי חוק תופיק אל-סווידי

(علي كامل السرحان ،الأقلية اليهودية ، ص 103). הארגונים הציוניים הפעילו לחץ על יהודי עיראק להפיץ כרוזים וחברות על בתי הכנסת היהודיים, הם לא קנו אותם מהמוסלמים והביאו אותם במתכוון למוסלמים, שמטרתם הייתה לעורר עוינות כלפי היהדות ולהעלות את דאגתה של הממשלה. כתוצאה מהתנהגותה של קבוצה קטנה של ציונות, שחיה בעיראק, הטילו השלטונות העיראקיים צעדים חמורים ושליטה על זכויות היהודים בעיראק וזה לא היה מוכר קודם לכן (State Of Israel . Government Year – Book , P. 230). המאמצים הציוניים להביא את היהודים להימלט ולהגירה על בסיס התיאוריה של תשלום ונסיגה, התשלום נובע מרדיפת יהודי עיראק והנסיגה מגיעה משיחות ציוניות חוזרות ונשנות שישראל היא המולדת של יהודי העולם (Lilienthal . The Other Side Of The Coin, P. 38). הצורך של ישראל בכוח אדם ובאינטרס הפוליטי הרחב שלה בתהליך חילופי האוכלוסין הושג בצורה הטובה ביותר על ידי פרויקטים של רילוקיישן שהוצעו על ידי השלטונות הבריטיים. ייתכן שחוק השחרור של האזרחות, שהושפע מהצעות בריטיות כאלה, עשוי להיות תגובה למערכה הציונית בקנה מידה גדול. שני אירועים חשובים במיוחד בתקופה הקריטית בעקבות חקיקתו של החוק: הסכם שביל-הלל על פינוי אמצעים ופיגועים בידי גורמים ציוניים. מה שגרם ליהודים נוספים להחליט לעזוב (عباس شيلاق ، هجرة يهود العراق ، ص 210)

ב 19- במאי 1950, תחילתה של סופה של הקהילה היהודית בעיראק היתה תחילתה של השיירה הראשונה של היהודים שנמשו את הלאום העיראקי, (صالح حسن عبد الله ، تحجير يهود العراق ، ص 16 - 17) . נושאת את המורשת העיראקית שלהם עם הנוסטלגיה שלהם עבור ארץ מוצאם (خالد القشطيني ، " يهود العراق هذه الطائفة الرائعة "). (ברור שהתנועה הציונית והתעמולה וקוצר הראייה של ממשלת עיראק נושאות בנטל של עקירה המונית בכפייה של יהודי עיראק ואינן מתעלמות ממערכת הוויתורים הזרים שניתנו על ידי המעצמות הקולוניאליות של המיעוטים במדינות האיסלאמיות, כולל עיראק, הסיבה החשובה ביותר להפסקת היחסים בין יהודים לסביבה החברתית הסובבת.

הסופרים היהודים הכולטים בעיראק

התרבות העיראקית והמורשת הספרותית העיראקית מילאו תפקיד מרכזי בחייהם של סופרים יהודים עיראקים, שהיתה הבסיס העיקרי לנרטיב שלהם ולכתיבתם ולשיריהם, על ידי חשיפת רגשותיהם, שאותם ביקשו לגבש באמצעות הפקות הספרותיות שלהם. שאר החברה העיראקית, אשר נתנה להם חסות וסללה להם את הדרך

עיראק וסלל את הדרך עבור רבים מיהודי עיראק לכתוב את זיכרונותיהם בערבית בעידודו של האגודה היהודית של האוניברסיטה. החשוב מבין מה הוא כתב בר משה הוא ספר זכרונות שכתב אותן בצורת רומן בארבעה חלקים מתחיל החלק הראשון שלו "היציאה מתוך עיראק" ואת השני "הבית בבגדד" והשלישי "ימי עיראק" ו"לאחרונה" ימים בחודש יוני, "נגע דרך המציאות של יהודי עיראק ודו-הקיום שלהם ושלו עם העיראקים חבריהם בכל הפלגים וכתות המורשת התרבותית והחברתית שהעירו הנשאר בזכרוננו, ונזכר ברגעים של זיכרונות ילדותו ארוך בחנויות של בגדד (שורגה ו אלסעדון אלבאתאוין אבו סיפין) ורחובותיה הסמוכים ובתיים הצפופים, שם עם הצחוק החם ו הדמעות החמים ופחד הקהילה היהודית של השורשים שלהם בארצם של עיראק, ומאלצים אותם להגר פלסטין (מאזן لطیف , יהודי העיראק , ص 119). הוא עבד כדיפלומטי בשגרירות ישראל במצרים בשני מפגשים רצופים בין השנים 1983-1988, שם יצא לאור ספרו המיוחד (מצרים בלבבי), בשל התנאים הרעים באזור, החליט לעבור למנצ'סטר ולחיות בדירה קטנה עם אשתו. לאחר שסיים את החלק הרביעי של הרביעייה העיראקית שלו (יומיים ביוני) בדצמבר 2013 (خالدة حاتم علوان , الروائيون العراقيون اليهود , ص 518). בפגישה האחרונה שלו עם הגליון "אלאתגאה שארקן" בחורף 2003 הודיע על סוד בחירתו בכתיבה הערבית ואמר "ניסיתי לכתוב בערבית, אבל הגישה שלי לחשיבה מוגבלת לשפה הערבית שדבקתי בה, היתה לי שפת אם, הייתי בן 23 כשעזבתי את עיראק", הוא אומר. לא אמצא כלי חלופי לביטוי".

4. אלי עמיר: - רומניסטי עיראקי גדול שמו ברשימת הנשמה בבגדאד (פואד אליאס חלאסגי) נולד בבגדד בשנת 1937 ועלה פלסטין ב 1950, למד את ההיסטוריה של המזרח התיכון, שפה וספרות ערבית באוניברסיטה עברית, כיהן כמנכ"ל משרד הקליטה עוזר השרה לקליטת העלייה. בשנת 1997, הוא עבד כמרצה אורח באוניברסיטת שבע היטב ואוניברסיטת בן-גוריון היו הרצאותיו התמקדו בנושא חברה, תרבות, הגירה, ספרות, לענייני ערבים והמזרח התיכון. הוא חיבר מספר ספרים מתארים את חיי המזרחיים בישראל, כוללים - " בין השורות" ואת היצירות הספרותיות החשובות ביותר שעסקו במצב היהודי עיראק לבין המציאות של המצב שלהם בין מולדתם עיראק המקורית ובין חייהם ברומן של ישראל "תרנגול כפרות" ואת הרומן "אהבה שאול" ורומן" מפריח יונים" הנחשב קווי המתאר את חייו, אשר צייר

בשנת 1951. הוא למד ערבית וספרות באוניברסיטה העברית בירושלים פרופ' לשפה וספרות ערבית באוניברסיטה העברית, כיהן כמנהל המחלקה ללשון הערבית וספרותה באותה אוניברסיטה, ובעל ידע רב בספרות הערבית המודרנית, בשירה ובתיאטרון. הוא זכה בפרס ישראל בשנת 2000 למחקר ולאורינטליזם (שמואל מוריה , القصة القصيرة , ص 45). ספרו "בגדאד חביבתי" בשנת 2012 עסק בשטחי היהודים בבגדאד ומציאותם ומורשת התרבות שלהם, שנשארו בהם מאזורי בגדאד, הזיכרונות והצער שעדיין תקועים בזיכרונם, הספר "שירים נבחרים של יהודי עיראק המודרנית" ב-1981 ו"יצירתיות ספרותית" ומחקר על העולים העיראקים בעיראק ובישראל בימינו ב-1982 והספר "עץ וענף" בספרות הערבית המודרנית. והספר "יצירתיותהם המפוארות של יהודי עיראק" בשנת 1997 (שמואל מוריה , الشجرة والغصن , ص 43) הוא היה המנהיג העיקרי של התאחדות בוגרי האוניברסיטאות היהודיות מעיראק לישראל, והוא כתב את זיכרונותיו בערבית באתר אילאף, וזכרונותיו נדפסו בבגדאד לאחרונה, ללא ידיעתו והסכמתו, וגרם לו כאב רב משום שלא גמר לכתוב את זיכרונותיו. בצורה של פרקים שכותרתם (בגדד אהובתי) "יהודים של עיראק זכרונות וצער", מת ב-22 בספטמבר 2017.

3. יצחק בר משה: - היהודי הראשון שכתב את זיכרונותיו על עיראק בספרו (יציאה מעיראק), נולד ב-23 בינואר 1927 בבגדד, ממשפחתו עשירה, למד בבית הספר של רחל שמעון, וסיים את לימודיו בבית הספר "רוספה" ב-1943 ולמד וב-1945. בר משה הצטרף לפקולטה למשפטים, סיים את לימודיו ועבד במספר עיתונים כעורך, כולל העיתון "אהלי" ו"העם". בשנת 1950 הוא נאלץ לעלות ארצה בכוח עם הקהילה היהודית שהיגרה באותה תקופה. הוא ייסד את היומון אל-אנבעא בישראל ופיקח על ניהולו במשך שנתיים. התחיל בכתיבת יצירתו הספרותית בתחילת שנות השבעים הופיעה באוסף של ספרי סיפורים קצרים בערבית. באמצעותו הוא הבחין בין הריאליזם ויחסי האנוש שמציפים את גיבורי סיפוריו במונולוג ובדיאלוג פסיכולוגי. קובץ סיפוריו הראשון פורסם ב-1974 תחת הכותרת "מעבר לגדר" וקובץ שני של סיפורים בשם "הדוב הקוטבי" ועוד קבוצה שכותרתה "ריקוד הגשם" ופרסם זיכרונותיו ההיסטוריים (מחוץ לעיראק) (إسحاق بار موشيه , الخروح من العراق , ص 517). 1975. ובכך בר משה נחשב הראשון שכתב הזיכרונות של יהודי

ואני אם הייתי ממששה אחזתי את מוסרי הנשאר בצל דתו של מוחמד הרשאות האיסלאם היו תקוותי והדיבור של הקוראן היה הספקים שלי מה קיבלתי מאהבתי לאומה של אחמד בגלל היותי על דת המדבר פולחני אני אשמור אותך אם הייתי בבגדאד מאושר או לא יש לו גם שיר מאוהב בעיראק שפורסם בעיתון היומי "איסיקלאל" (1925) (שיר לתיאטרון הנוער), שהיה ההתחלה:

يا ديارا حبيها تيمني
يا نسيما هب إبان الضحى
لك في قلبي غرام ابدى
أنت جدت الهوى في كبدي
محمد جبير ، انور شاؤول ، ص 79 - 80

ספרו "סיפור חיי במסופוטמיה" בשנת 1980 הוא האוטוביוגרפיה שלו, כמו גם כתיבתו לדיוואן (ושחר חדש), הכולל את יצירותיו הפואטיות.

6. שמעון בלס: יליד בגדאד ב-1930, שמעון בלס קיבל את לימודיו הראשונים, שם למד בבתי הספר של אליאנס, שבהם התחנכו רוב הילדים היהודים בבגדאד, למד במכון לעיתונאות, למד תרבות ערבית וצרפתית רבות והופיע בעיתונים העיראקיים מאז נעוריו. הוא עלה לארץ ב-1951 ובור את השפה העברית. באלאס שהה עם משפחתו במעברים במשך שנה שלמה, והשפעה זו השפיעה רבה על חייו הספרותיים (طالب مهدي الخفاجي، شمعون بلاص، ص 134).

לאחר הגעתו ארצה עבד בלס בעיתונים עבריים ועבריים שונים ותורגם מערבית לעברית, סיים את לימודיו באוניברסיטה בשנת 1968, שם סיים את לימודיו באוניברסיטת תל אביב, ובשנת 1974 קיבל את הדוקטורט שלו מאוניברסיטת סורבון בפריז. והושא התזה שלו "התבוסה ברומן ובתאטרון ובסיפור הערבי הקצר בין יוני 1967 לתחילת אוקטובר", עבד כעיתונאי בעיתון "מרחב" (אברהם בן יעקב, יהודי בבל, עמ' 397). הוא זכה בפרס במשרה מלאה שהוענק על ידי ראש הממשלה עם חמישה סופרים אחרים בשנת 1977.

עבודתו הספרותית החשובה ביותר הייתה הרומן "המעברה" 1964, המתאר את המציאות של חיי הקהילה היהודית בעיראק במעברים ואת הבעיות שהם מתמודדים יום יום, וגם מתייחס לאפליה הגזעית שהם סובלים ממנה. ישראל, כמו גם אוסף הסיפורים שלו, שכותרתו "מול החומה" ב-1969 מתאר את המציאות של ילדי עיראק. באותה שנה הוא פירסם את ספרו "אשב מבגדאד" ובשנת

את המורשה התרבותית העירקית של התיכון (מיר بصרי, نفسه, ص 130). רומן זה תורגם לאחרונה לאנגלית. והרומן הזה הוסרט, והבמאי נסים דיין, שצילם סרט אשר נבחר לנציגי ישראל שהוריהם ממוצא יהודי-עירקי לדבר עם יהודי עיראק. הסרט הוקרן בסוף שנת 2016 ועדיין מוצג בבתי הקולנוע בישראל, וזכה לתשומת לב רבה בחוגים האמנותיים והספרותיים בישראל. אמיר קיבל את פרס היובל לספרות, וכן את פרס הספרות היהודית במקסיקו (סמי שלום שטריט, מאה שנים, עמ' 191).

5. אנואר שאול: - משורר, סופר ועיתונאי יהודי עיראקי שנולד בעיר חילה ב-1904, משפחתו נודעה והוכרה בנשיאותה של בנקאות הקהילה מאז העידן הממלכית, ונאלצו לעזוב את עיראק בשנות השבעים של המאה עשרים, במיוחד ב-1971, לאחר שהממשלה הטרידה ואלה שנותרו יהודים בעיראק, אשר מייצג את המודל היהודי, אשר לא הכחיש את התרבות בה הוא חי, כתב שירה ופרוזה בערבית, והוא אחד החלוצים של הסיפור קצר תרמו להעשרת הסצנה הספרותית דרך הייצור שלו ועבד בחינוך ויסד מגזין (אלראסד) שבועון ספרותי ב-1929, הוא קיבל תעודת מהזכויות 1931 ונהיה לעורך דין וקצין ולאחר מכן כעורך והמו"ל עד לעלייתו לפלסטין. אנואר שאול נשאר נאמן לחברתו העיראקית, ששורשיה הועמקו, והוא יוחס לסאסון סאלח, ראש הסוחר בבגדאד בתקופת שלטונו של המושל העות'מאני, סעיד פאשה, ומן עבודתו הספרותית "לחישות הזמן", שהכילה את רוב שיריו במשך שלושים שנה. וגם תרגם ספרים רבים וגם האוטוביוגרפיה שלו (يعقوب يوسف كوريه، نفسه، ص 93). שהוא נתן במתכוון לנשיא המדינה. שאול נפטר בשנת 1984, ובלבו צער וכאב. מערכות ריבועיות שהתפרסמו בעיתון אל-גמהוריה ב-1971 ובעידן הקשה ביותר שבו עבר את חייו:

إن كنتُ من موسى قبسْتُ عقيدتي
فأنا المقيم بظل دين محمد
وسمحة الإسلام كانت مولتي
والقرآن كانت موردتي
وما نال من حبي لأمة أحمد
على دين الكليم تعبدي
سأظل ذبًاك السمؤال في الوفا
أسعدتُ في بغداد أم لم أسعدِ (طالب مهدي الخفاجي، أدب اليهود العراقيين، ص 57).

עולים חדשים מעיראק. ובשנת 1955 עזב מיכאל את רשות האיחוד וגם נטש הכתיבה הערבית (محمد جلاء ادريس: البيئة العربية كما صورها القصاصون العراقيون اليهود، ص 151). והוסב לכתיבה בעברית. "אחרי שהגעתי לישראל הכרתי את עצמי במצב לא נסבל שקראתי באנגלית, דיברתי בעברית, חשבתי וכתבתי בערבית, תקופה של ששה שנים, באותם ימים עבדתי כעורך שבועון ערבי, השפה הערבית הספרותית שלי התפתחה בערבית. ישראל והמכשול ביני לבין היהודים בישראל עלו והלכו, והשפה הפכה לגבולות מוצקים ומוצקים, והבנתי שאני מאמין בסיום הבלבול והבלבול הזה, נאלצתי להיפטר מהשפה הערבית" (סמי מיכאל: המעבר משפה לשפה, עמ' 20).

מיכאל אמנם נטש את השימוש בשפה הערבית, אך הוא לא הצליח להיפטר ממנה, מודה שהוא אינו מסוגל לחשוב בעברית מלאה ועדיין חושב בערבית: "עכשיו אני חושב בערבית וכותב רק בעברית, נטשתי ערבית, אבל אופיו והשפעתו עדיין ברורים. בסגנון הכתיבה שלי, למרות שהצלחתי לעצב את הטנדר שלי, הבסיס של טכניקה זו הוא למזג ערבית פיגורטיבית ו עברית מודרנית (סמי מיכאל: להיות סופר ממוצאי עיראקי, עמ' 10).

העבודות החשובות ביותר של סמי מיכאל, הם: רומן "שווה ושווה יותר" ב 1974, רומן שבו מיכאל משקף את המציאות של יהודי עיראק בישראל ואת האכזבה המאובחנת בישראל בגלל הכיעור של חיים ואת הרמה הנמוכה, וכן השוואה בין יהודי המצב בעיראק ולשים אותם ישראל ומשנה אותם, כמו גם את הרומן "סופה בין דקלים" ב 1975, הרומן "פחונים וחלומות" ב 1978 ואת הנושא שלו דומה מהנושא של הרומן שווה ועוד שווים. הרומן "חופן של ערפל" ב 1979, שעסק בחייהם של יהודי בגדד לפני ההגירה ואיך הם חיו חיים הגונים ביחסים מפוארים, יחסים חברתיים ואת האג"ח של אהבה ואחוה ביניהם לבין העיראקים מקהילות אחרות. ורומנו "ויקטוריה" ב 1993 המופע שבו התנאים של הקהילה היהודית בעיראק בתחילת המאה העשרים עד שנות השמונים בבגדד. מיכאל זכה בכמה פרסים ספרותיים כגון: פרס זאב ופרס עיריית חולון, פרס עיריית פתח תקווה, פרס הבינלאומית לספרות ולנוער. (סמי שלום שטרית. שם. עמ' 145).

ניתן לומר כי יצירותיו של סמי מיכאל התמקדו בחייהם של יהודי עיראק ובמצביהם השונים, הן בעיראק והן בישראל, והעבירו אותם למורשה הבגדדית המקורית של עיראק

1970 פרסם ספר "סיפורים פלסטיניים", ובו ארבעה עשר סיפורים של תשעה סופרים ערבים עם הצגתם ותרגומם של הפקות הספרות שלהם (محمد حمزة غنایم، حديث مع شمعون بلاص، ص 81). כמו גם "חדר נעול" ב 1981 העוסקים בפיתוח של הערבים בתוך ישראל. הרומן "חרף אחרון" ב 1984, אשר דיבר על הנושא של הסכסוך הערבים-הישראלי, הרומן "יורש - היורש" מופע שנת 1987 שבו בלס רב מהבעיות של החברה הישראלית בשנות השמונים, כגון ההפליה העדתית, פעילות התנחלות בשטחים הכבושים, הבעיות של מלחמת לבנון והשפעתה על החברה הישראלית ועל הבעיות משתוללות בו, כגון סמי הומוסקסואליות הרומן" והוא אחר "ב 1991, שעסקת במשבר היהודי המתאסלם בחברה האיסלמית העיראקית באמצעות גיבורו אהרון שושן, שנכנס האיסלאם כדי לקבל יוקרה חברתית רבה בחברה העיראקית, ואחרי זה יש את גילה, סובל לקרוע את עצמו בין מסירות ליהדות הדת הישנה, ובין שנותר כפי קביעת מעמד ניתן והגיע בחברה העיראקית לאחר. הרומן "סימני הסתיו" בשנת 1992 תורגם לערבית, הרומן "לא במקומו" ב 1994, סולו בשנת 1998, תל אביב מזרח - בשנת 1998; "ילידי חוק" תל אביב 2003, "תום הביקור" 2008 ו"אדם ראשון" בשנת 2009 (مازن لطيف، موسوعة يهود العراق، ص 65) סמי מיכאל: יליד בגדאד ב 1926 במחוז אל-בטאוין, סמי מיכאל התחנך בבית הספר הלאומי ליד השוק אלעזל, סיים את לימודיו התיכוניים בבית הספר "שמ"ש" ולמד אנגלית על ידי פרופסורים אנגליים. לאחר שסיים את לימודיו בתיכון, הוא נכנס לפקולטה להנדסה באוניברסיטה האמריקאית שהוקמה על ידי האמריקנים בבגדד, ובגלל המתח ביחסים בין עיראק לבריטניה נסגרה האוניברסיטה בשנת 1946 ואילצה אותו לעזוב את בית הספר בגיל עשרים (Shaked Gershon, Hebrew Writers. P. 82).

הוא הגיע למפלגה הקומוניסטית העיראקית בגיל צעיר ולאחר מכן נמלט לאיראן ב 1948 בשל רדיפת השלטון העיראקי לפעילותו הקומוניסטית. משם עלה ארצה בשנת 1949 והתיישב בחיפה והצטרף לאוניברסיטה בה למד פסיכולוגיה וספרות ערבית (احمد حميد عبد الحسين، تأثير البيئة العراقية، ص 69 - 75). הוא היה אז חבר מערכת העיתון "אל-איתחאד", שופר של המפלגה הקומוניסטית הישראלית, ופרסם כמה סיפורים בערבית קצרה בחודשי "אל-ג'ידה" בשמו של סמיר מרד, שסבב את חייהם של

לשמור על אזרחות העיראקית ולא להפיל אותה. (ראיתי בזניחת האזרחות העיראקית שלי, בושה ירשתי את זה מאבותי וסבתי כפי שירשתי את התכונות של הדם שלי, אשר להיות בעורקי זהות נוצרה איתי ואולי נוצרה לפני ... ולא אסר אלוהים להתלבש לו לתפוס אותו איך ומתי שאני רוצה, או כמו רוצים אנשים שהוריהם באו לעיראק אחרי שאבי עלה אליו במאות שנים) (شمعون بلاص, رواد مبدعون, ص 173 - 174).

שלום דרוויש עזב את עיראק והתיישב בחיפה לאחר הגעתו ארצה והחל לעבוד כעורך דין והפסיק לכתוב את סיפורו, אך לא התרחק מהפוליטיקה ומהספרות. הוא החל לעבוד בעולם העיתונות, עבד בעיתון היומי "אל-יום" בעיתון תל-אביב ובעיתון "אל-אנבע" מאז 1967. באותה שנה הוא הצליח לפרסם ספר שבו הוא אוסף סיפורים שכתב בשנים האחרונות, והוא התחיל לכתוב בעברית, אנחנו מפרסמים סיפור ושני רומנים (طالب مهدي الخفاجي, أدب اليهود, مصدر سابق, ص 111).

9. מוראד מיכאיל: המשורר והעיתונאי מוראד מיכאיל נולד בבגדד ב-1906. קיבל חינוך יסודי בבית הספר לשיתוף פעולה אזרחי ובית הספר אליאנס, ולאחר שסיים את לימודיו בתיכון מונה בפעם הראשונה כעובד תחנת הרכבת בשורקאט ב-1923 וחזר לבגדד בשנה שלאחר מכן, לאחר מכן הוא חזר לבית הספר התיכון שאמיס בין השנים 1928-1940, (أبراهام بن يعقوب, نفسه, ص 54). החל את לימודיו בפקולטה למשפטים וקיבל תואר במשפטים. ב-1941 התמנה למנהל בית הספר "שמש" ושימש שש שנים.

המשורר גילה את עצמו בילדותו המוקדמת כמאהב לספרות ופרסם את סיפוריו, שיריו ומאמריו בעיתונים ובמגזינים, ודלה פירסם את יצירתו הספרותית הראשונה, שלא מלאו לה 16 שנה, ועבודתו הראשונה היה השיר שתחילתו:

يا وطني يا وطني
حبك قد تيمني
فانت امي وابي
ومقصدي في الزمن
بل مطلي بل مكسي

.....
روحي فدائك يا وطن
اليوم ربك لي سكن
فاسلم ولا تخشى الفتن
وغدا ثراك يضمني (مير بصري, نفسه, ص 286).

הו, מולדתי הו מולדתי אהבתך מלאה אותי
האהבה שלך היא מקסימום של מרבי, את אמא ואבא שלי

והובילו אותם למורשתם התרבותית, שנשארה בזיכרונותיהם ובשינויים שלהם וביחסם לאשכנזים ולערבים מקהילות אחרות בתוך ישראל עצמה.

7. סמיר נקש: הידוע גם היהודי האבוד מאוהב בעיראק, נולד בבגדאד ב-1938 למשפחה יהודית עשירה ועלה לארץ ב-1951 בגיל 13. הוא חי חיים סוערים, בגלל מותו של אביו ב-1953, "במהלך שהותם במחנות הפליטים בהם הובאו יהודי המזרח לארץ, האירוע השפיע עליו ועזב אותו לישראל, שם נסע בין מספר מדינות" תורכיה, איראן, לבנון, מצרים, הודו ובריטניה "ולבסוף חזר לישראל לאחר שחוזה קשיים רבים (رشيد الحيون, سمير نقاش مؤرخ للهجرة البغدادية والحالم بالعودة إلى الفردوس المفقود, 2004). לאחר מכן הצטרף לאוניברסיטה העברית בירושלים וקיבל תואר ראשון בספרות ערבית והחל לכתוב ספרות בגיל צעיר מאוד, ובגלל חייו הסוערים של גלות כפויה מעיראק ומותו של אביו בישראל, היו אלה רגעים מגדירים של אחד הרומנים הטובים ביותר שלו 1986, שכותרתו "מלון ושושלת השטן" שבה כתב (אני יהודי, אבל אינני בוגד ... איך אני נוחת עם שרידי אבי וסבי?) (مازن لطيف, مصدر سابق, ص 95). הוא כתב גם את הספר "מבושי המלאכים" (1991), שהיה על חייו בבגדד, שם ראה את עצמו מת כשהיה בן 13 כשעזב את עיראק, הוא רואה שחייו האמיתיים מוגבלים לאלה שבילה עיראק ומה שבא בעקבותיה הוא פנטזיה גרידא של אותן שנים (سمير نقاش, عودة الملائكة, ص 85) והוא מתואר גם על ידי אבי הספרות הערבית נגיב מחפוז: (הסופר הטוב ביותר הכותב בערבית בישראל)

סמיר נקש נפטר ב-7 ביולי 2004, בגיל 66 ונקבר בפתח תקוה, והודיעו כי הם רוצים להעביר את גופתו לעיראק, שהוכיחה להם אהבה חזקה והסתמכות על העבר העיראקי יותר מכל יהודי עיראק הגולה בכל רחבי העולם.

8. שלום דרוויש: סופר, עורך הדין. נולד ב-1913 במחוז עמארה (עלי אלערבי), ולאחר מותו של אביו עברה המשפחה לבגדד בגיל 8. הוא הצטרף לבית הספר היסודי של רחל שמעון, וסיים את לימודיו התיכוניים בבית הספר התיכון המוצאי) בשנת 1933, לאחר מכן הצטרף לפקולטה למשפטים וסיים את לימודיו בשנת 1938 (خضر مزهر كاطع البدري, الطائفة اليهودية, ص 147). ב-1941 פרסם קבוצה של סיפורים בבגדד, ואז הקבוצה השנייה שלו (כמה אנשים) פורסמה ב-1948, ואחד הסיפורים המשובחים ביותר שלו (שיירה מהכפר) נאלץ לברוח לאיראן כדי

נשאל: - האם הרעיון של נוסטלגיה לבקר בבגדד? הוא השיב: אם חלומות הם אמת; נתבקשתי לבלות את השבוע האחרון בחיי ביקום הזה בבגדד, בו אני שואף את הריח של החידקל, ולאחר מכן אסתקל בפניהם של הבנים ובנות של החברים שלי ..... מוסלמים, נוצרים ויהודים - הנוסטלגיה שלי להיפגש בכל העם העיראקי (מארן לפיט , מתפונ עראקיון , ص 148).

הסופרים הגולים מבקשים למצוא חלופות לקבל את רעיון החיים מחוץ למולדת (נושא הדמיון של המדינות והמקומות הראשונים ... המוקד המרכזי של ספרות הגלות, קיימת מחלוקת בין המולדת והגלות בפנטזיות הנרטיביות שכתבו הגולים) (ד. עבד אללה אברהים , 2012). מכל מקום, הגלות - לפחות בתקופה מסוימת - היא מקום אכזרי כמקום מזור בגלות שאין לו קשרים (עבד הרמן מניף , 2012).

הסופרים של יהודי עיראק כתבו את מוצריהם בגלות, ורבים מהפקות אלה הביאו את תרגומם לשפות אחרות, הכוללות שבהן היו סיפורי סמיר נקש, ביטוי לתגובתם של היהודים ושל בני דורו לשקף את הנוסטלגיה שלהם על ארץ מוצאם. תוכן וסגנון נוסח כולל רומן (דם משובח למכירה 1978) (סמיר נקש , فوة يادم , 1978). המספר על שנות השלושים בבגדאד ומתאר את המנהגים, המסורות והפולקלור של דו-קיום, מקובל ובגדים. הרומן (השיקוף) (סמיר נקש , الرجس , 1978). מה שמספר על ניסיונו להימלט ולחזור לבגדאד, כשניסיון זה נכשל, נעצר בלבנון ועונה ונמסר לידי השלטונות הישראליים, והרומן (דיירי משנה וקורי עכביש) (סמיר נקש , نزولة وخيط الشيطان , 2012). המתאר את החברה העיראקית ואת המגוון של הספקטרום והדו-קיום יחד עד לירידת הלאום העיראקי. הרומן "מבושי המלאכים" בשנת 1991 (סמיר נקש , عورة الملائكة , 1991). הוא עוסק במסע של מסעות המחבר בין לונדון לתל אביב למחקר ונזכר בימי עיראק ודחה את עבודת הדוקטורט של הכותב. הרומן "שלמה הכורדי ואני והזמן" מגיע בשנת 2004 (סמיר נקש , شلومو الكردى وأنا والزمن , 2004). לדמיון ביוגרפיה של הסופר, שם הוא מדבר על סיפורו של סוחר הנוסע בין מדינות הודו וטהרן ועיראק, ותיאר באופן נרחב את המצב בעיראק. הסופר נעים קטאן מציג ברומן שלו (בי בי בבל) (נעימ קטאן , وداعا بابل , 2000) את חיי הספרותיים והחברתיים, כך שארועי הרומן הזה יהיו ביוגרפיה של הסופר (מארן לפיט , دورة القمر , ص 98) , סמי מיכאל מציג את הרומן שלו ויקטוריה או כפי שהוא כינה אותו (ויקטוריה - מלחמה משפחתית) (סמי מיכאיל , فكتوريا

מאחרים אשר נובעת מהשפה והופכת לשפה משותפת בקרב קבוצת אנשים (خالدة حاتم علوان , نفسه , ص 54).

מאחר שמבנהו החברתי של כל מיעוט חייב להיות מושפע מן הרוב שבתחומו, הקהילה היהודית בעיראק הושפעה מאוד מהחברה העיראקית וממורשת התרבותית, כאשר בוחנים את הניתוח של ספרותה של קהילה זו, אנו רואים כי הרוב נופל תחת מה שמכונה הריאליזם החברתי הרואה את עובדי הסביבה והחברה חשוב בקביעת ההתנהגות והחשיבה האנושית (شجاع مسلم العاني , 1986). במעבר לעבודות של קבוצות הכוכבים הללו, אנו מוצאים אותן מבטאות את המורשת התרבותית בצורה נרטיבית באמצעות ניסוחים שונים: נוסטלגיה, זיכרון המקום ודבקות בשפה.

נוסטלגיה היא מילה יוונית עבור המילה "נוסטו" שמשמעותה "חזרה" ו"אלגוס" מתייחסת לסבל. המשמעות המלאה (סבל של חזרה לנוסטלגיה) סובלת מתשוקה לא מסופקת (ד. חסין סרמק חסין , 2011). מתייחס למעמד של עצמי המבקש לשחזר מצב מסוים שחווה העצמי עצמו, אתה לא יכול לצאת מהמצב הזה ולהתאים את הסביבה החדשה (جانيل لام ويلسون , 2011). הסוציולוגית (ג'אנל ל'ווילסון) עקבה אחר שלבי המושג הזה עד שהתיישב על המושג, החל בשלבי המוקדמים והעסיק אותו בספרות השירה, המוזיקה והדתות, ולבסוף הציעה לקשר אותו למורשת הזהות כאלמנט של המשכיותה (نفسه). נוסטלגיה לשורשים נחשבה המאפיינים הכוללים של התפוקה הספרותית של יהודי המזרח, שנחשבת כראיון בין העבר להווה היא אחד מהטכניקות הגבוהות שבהן השתמש הכותב כדי לכוון את חוצני הביקורת למציאות (د. جمال احمد الرفاعي , 2011). נראה שהמושג נוסטלגיה קשור למצב נפשי ולהתנהגות. היות ושהוא מתקשר בספרות הגלות, אם נחזור לתפוקתם של יהודי עיראק כדי לראות שהם סופרים משכילים ולא עולים, וההבדל בין גלות לבין הגירה ניכרת בקריאה מטעמי גירוש בכפייה, בין אם על ידי רצון או על ידי הוצאתו (خالدة حاتم علوان , نفسه , ص 54). זה נשאר גורם עיקרי גרם קשר בין שני המקרים עם המקרה לכאורה מציע גולים כמו אלה שנאלצו לעזוב את מולדתם, אך העולים הם אלה שבחרים את ההחלטה לעזוב מרצון, והראייה על כך הנוסטגיה ביצירתם הספרותית על עיראק ונוסטלגיה בשבילו, אבל זה ראיות של גלות מאונס, ואת ההוכחה של מושג נוסטלגיה מוכל את תשובות הסופרים של יהודי עיראק ברבות ראיונות שנערכו עמם, כולל, למשל, הסופר סמי מיכאל כשהוא

1945-1950 המתאר את האירועים ההיסטוריים והחברתיים שהותיר את חותם על הקהילה היהודית, ואת הרומן השני שלו (בית בבגדד) (إسحاق بار מوشيه, בית في بغداد, 1985) (רח 'אל-רשיד, רחוב ר'אזי, אל-דנה, אל-שורג'ה, אל-בטאוויין, פארק אל-סעדון ואבו סיפון), וסיפורו (ימי עיראק) (إسحاق بار موشيه, بيت في بغداد, 1988) (המספר על סיפורו של איש צעיר העוקב אחר המשתנים של המצב הפוליטי בעידן (1936 - 1945) והרומן הזה, על פי ד"ר מחמוד עבאס, שנמצא בין שני הבתים בבגדד לבין היציאה מעיראק, הוא כנראה כרונולוגי: בית בבגדד, עיראק, הרומן מחוץ לעיראק.

אך רומנו הרביעי (שני ימים ביוני) (إسحاق بار موشيه, يومان في حزيران, 2004) הוא מתאר את אירועי הפרהוד, המקרה שהיהודים של עיראק ב-1941, והוא מעדיף לערוך בהמשכים את הרומן שלו בין ימי עיראק ליציאה מעיראק, כדי ליצור ניצב רצוף החל את ילדותו ויספר דו-קיום בחברה העיראקית וימשיך עד להשלכות המצב הפוליטי ברחוב העיראקי, הוא מדגיש את הפשע של ממשלות עוקבות ואת הנוהג של השוללות והדרה נגד חברי הקהילה (خالدة حاتم علوان, نفسه, ص 519).

זהו ניסיון להציג את רוב הטקסטים שהציג אותם סופרי יהודי עיראק. שמציגה את המורשת העיראקית בביוגרפיה של חברה שמביאה אותה (מתנה אישית ועבר של אומה, ורק העבר הזה הוא המשתתף בטקסט שהוא המורשת, ההיסטוריה והציוויליזציה) (سعيد بنكراد, 2008). לפיכך המחקר שלנו בתחילת הטקסט סביבו, בגלל אופיו של הטקסטים צריך קריאות בהקשר התרבותי מאשר בהקשר קונסטרוקטיביסטית, והתפקיד שלנו כחוקרים הוא המחקר שלנו של השפעת המורשה העיראקית (מורשה עיראקית) בטקסטים הללו, בפרט, הוא עשיר במורשת ראויה למחקר משתקף במקרה של אחת הצורות של עושר אינטלקטואלי ותרבותי ששררו בחברה-כתות רבות במשך מאה שנים. וגם במקרה של נוסטלגיה כלולה בטקסט הקשור, על פי מה רואה אנדריי טרקובסקי בכלל - מצב נפשי מיוחד לטפל בקישור פְּטְלִיסֵט לעם כי שורשים לאומיים אומת עבר והתרבות מתעניינת פחות מקומות המקוריים ואת אופי יחסים משפחתיים כחוליה שהם נושאים איתם לכל חיים (اندریه تاركوفسكي, ص 191). בהקשר לצורות הנוסטלגיה (נוסטלגיה) הנוסטלגית במורשת התרבותית הלאומית, הצילום מחדש של הסביבה העממית העיראקית במונחים של בגדים, מנהגים, אוצר מילים, מקומות, אמונות, התנהגויות ומשחקים הוא אחד מסוגי הנוסטלגיה.

(2005) המתאר בו הנוסטלגיה של אשה יהודית לעבר שלה בבגדד במאה עשרים, שבו הוא מכריז הרומניסט מעל תחושת השייכות וגעגועים למולדתו עיראק, המתאר את העיר בגדאד עם כל המנהגים והמסורת שלהם שגדלה בהם ויקטוריה... רומן זה במיוחד היה רומנה של אמא ואת הרומן של הבית, כלומר את הרושם שהותיר סמי מיכאל בליבם של הקוראים, בנאום שנשא הסופר העיראקי שבסיסה בגרמניה (נאג'ם וואלי) בכנס בחסות אוניברסיטת סטנפורד בקליפורניה על מנת לחגוג את יום הולדתו של הסופר העיראקי שמונים יהודים סמי מיכאל, כמו כן לחגיגת הופעת מהדורה האנגלית של רומן ויקטוריה, אומר: "ויקטוריה תשקף את התמונה בכל הגילים, לא משום שהיא אישה עיראקית מסגנון מיוחד, אלא מפני האוטוביוגרפיה שלה כללה בין הביוגרפיה שסופחה לעיר בגדד עם כל זוכרת של בני אדם ואת השעמום ואת הדבורים והלאומים" (سعيد محمد رحيم, اشكال السرد, 2010) (המחבר של הרומן הזה (סמי מיכאל) אומר: - אני מנסה לא על הדרך לבד ויקטוריה להדגיש כי אופייה היהודי, ובעיקר יהודי העיראקית מי שאני מכיר יותר מכל יהודי בעולם הוא לא שווה רק כדי לכתוב את זה אפילו הביא אותו למרכז הספרות היהודי זה הסיבה האידיאולוגית לכתוב את רומן הסיבה האחרת מיוצגת ברומן היא סיפור חייו של המשפחה שלי, זה סיפור ספציפי בחייו של האמא שלי... יש סופרים איני מזכיר את שמותיהם כותבים רק לרצות הציונית. מפני שיהודים לא היו בני אדם הם הטרוסקואלים, רק כשהם הגיעו לישראל, ויש סופרים אחרים מביעים נוסטלגיה למולדתם. מתכון זה במיוחד - כפי שאני חושב - יהודי עיראק, וזה גם מה שמבדיל אותם מכל קהילה יהודית בעולם; כאילו השורשים העמוקים שלהם בהיסטוריה... אנחנו יהודי עיראקים, אנחנו לא רואים את עצמנו זרים במולדתנו עיראק לא לגרום לנו להרגיש שכל ההתרבויות הרצופות העיראקיות כי אנו כחלק עמי אירופה זה המתערב בעניינים יהודיים מוזר, כדי שהילדים של הדור שלי כאשר מדברים על עיראק, אבל הם מדברים על הראשון שלהם" (مازن لطيف, متفقون عراقيون, ص 147).

וגם יצחק בר משה, הוא ביטא את מצב הנוסטלגיה על ידי הצגתה בפני הרביעייה העיראקית, ארבעת החלקים של ארבעת הרומנים שלו, שאותם כתב בצורת האוטוביוגרפיה שלו כדי לתעד את חברי הקהילה היהודית שלו ואת השפעתם על מנהגים ומסורות בגדהיים, והוא כתב את הרומן הראשון שלו (إسحاق بار موشيه, 1975) זיכרונות

הטיפולים הטכניים של מורשות אלה המוקפים בטקסטים של כותבם, השתנו בשל המגוון של החברה העיראקית. הטקסטים הנרטיביים התבססו על אמונה תרבותית עממית ששררה במבנה הסוציו-פוליטי בשלב מסוים: שני הרומנים (ויקטוריה ו דיירי משנה וקווי העכביש) רשמו את אימוץ מבני המבנים שהתייחסו למורשת התרבותית הזאת ואף תיארו את ההיסטוריה של החברה העיראקית בשנות השלושים והארבעים, תופעה ייחודית בחברה העיראקית, כל עוד יש תחרות בחיים החברתיים, היא חייבת להיות מול קנאה (אדוארד סעיד, نفسه, ص 23). יש הרבה קנאה ברומאן של ויקטוריה, נשים סבורות שהעין פוגעת בהן ומביאה להן אסון ומתארת את המספר ואומרת: (חנה אחותה של עבדאללה כעסה על האם שפגעה בעין וטענה כי זה בדרך מקרה שהיא עצמה הפכה לאלמנה בחודש השישי להריונה, וכי בנה אליאס היה סובל אפילפסיה) (סאמי מיכאיל, פקטוריה, ص 18).

ברומן "מבושי המלאכים" המספר מתייחס, עוצמת השפעת הקנאה גורמת להריגתה של ילדה ולאובדן מראה אחיה, היות וחאלד אל-בנתי ידידו של המספר את סיפור אובדן הראייה בגלל קנאה ועין (סמיר נפאש, عورة الملائكة, ص 224).

אחת האמונות התרבותיות הפופולריות של עיראק, שהיתה לה השפעה, היא נשיאת עצם ההופו וזיעת החופים כדי להביא להם קבלה, אהבה ועוצמה אצל הזולת, וזה מה שתואר בפירוט ברומן "דיירי משנה וקווי העכביש" בהסבר קבלתו את הנשים. אחרי שמלתה נשרפה ברפרף:

(... شكو عدك عكوي ... خوب مو شاييل عرك سواحل؟)

שלון عرفتي! شاييل هم عرك وهم عظم مهدد ...

איה! מא אסדק ...

وعيونج تردین اتشوفین؟ ... محطوطين ابازيند جلد شادة على زندي

من هذا لعد احبك) (סמיר נפאש, نزولة وخیط الشيطان, ص 288).

מה אתה נושא .. עקובי .... האם אתה מחזיק זיעת החופים ?

איך ידעתי זה! יש לי זיעה וגם עצמו של ההופו

איה! אני לא מצטדקת ...

אני משביע בעיניך רוצה לראות? ... אני מקלף אותם בשק

של עור ומקשר אותם על ידי

לסיבה זו אני אוהבת אותך

אמונות אחרות היו נטועות בזיכרונה של תרבות קולקטיבית שמקורותיה אינם ידועים, אלא בירושה

בייחוד, בעשור השלישי של המאה העשרים, אישה לא עזבה את ביתה, אלא עם שתי שקיות, אחת מהן הונחה על כתפה והשנייה על ראשה, לא יכלה לראות את דרכה אלא דרך חור קטן או מאחורי כיסוי שכונה את הבושה. (علي الوردی, 2009) הסופרים היו משתמשים בעבאיה ובבורקה בטקסטים כדי להיחשב למאפיינים החשובים ביותר של הזהות התרבותית, ויכול להיות אמצעי בריחה מהכלא ולברוח לחופש, וזה מה שברומן "דיירי משנה וקווי העכביש" והרומן "פרידה", כאשר המספר מספר לנו את כוונתה של פרידה להברחת את מאהבה סלים מעגלת הכלא שמלבישה אותו בגדי נשים הדומים לבגדיה של משרתה אניסה (סלים היה מחכה לה בלי להיפטר מקליפתה של אניסה ומעליה) (نزولة وخیط الشيطان, ص 87).

נראה שהרומנים "ויקטוריה והכורד שולמו" הסכימו להציג רק את המורשת התרבותית של הבגדים, המתארים את המספר של ויקטוריה נהגה לצאת בבגד זה (לפני שעזבה את הבית לבשה את גלימתה וכיסתה את פניה בצעיף שחור, ואיגוד נוסף שלא ראה דמעות) (סאמי מיכאיל, פקטוריה, ص 6). באשר המספר "שלמה כורדית" מתאר אסמר כפי שהיא הולכת לחפש את בעלה בליל של פרהוד ואומר: (ועברה אסמר לבושה העבאיה את באב אלשייה ללכת ברחוב עאזי המלא רוצחים ונהרגים) (סמיר נפאש, شلومو الكردی, ص 59).

העבאיה עשויה להיחשב כאמצעי הסוואה והסתרה, כמו אצל דוריס, אשתו של ח'ליף אל-ג'איג'י ברומן (דם מושבח למכירה). שבה אחיו מזהיר את ספני לבגוד בה ומחליט להתבונן בה, והוא אומר: (חיכנו לדוריס בתחילת הרחוב, יצאה רוחה של אשה לבושה גלימה שחורה) (סמיר נפאש, فوة يا دم, ص 54). ברומן "בי בי בכל" מסביר נעים קטאן את הדמיון של לבוש בגדים לכל הקהילות, כפי שהוא מתאר את דרכו לבית הקפה של אל האג' אלוואן, שבו הלך עם אביו כדי לרפא את ידו השבורה: "הופתעתי מאוד כשנכנסתי לרחובות המוזרים האלה. הדלתות דומות לדלתות של בתינו, הנה המוכרים של תבואה או המוכרים של תבלינים זהים לאלה של באטווין ואלשורג'ה, והם לבשו את כיסוי הראש אותו לעטוף אותם עם אותו סרט, ואפילו אותם הגזעים שהוטלו על המוסלמים) (نعيم قطان, وداعا بابل, ص 39 - 40). כאן ראיין המספר ראיין ודומה גם במקומות ולא רק בבגדים, ונוסטלגיה הופיעה בבגדאד (בטאוויין ושורג'ה).

הפשוטה. (היה אבוד שבין הקוריאס, קינוחי הקפה, כוסות התה) (סמיר נקאש, פרידה, ע 18). הגינה והקולנוע הם אחד מסוגי המקומות השונים, ותופסים את תפקידם בתיאורי בבגדאד, וברומן "דיירי משנה וקווי העכביש", יש לגן סימן פסיכולוגי ששיקם את אישיותה של סבריייה, זיכרונותיה של מערכת היחסים שלה עם בעלה (אפרים), המקום היה נוטה לרוקן את האם ולהרגיש רגשית. (בבאב אלשרקי עברתי על פני הקולנוע "ע'אזי" והגעתי לקולנוע "דיאנה" ואז חזרתי לגבי אל הגן של ר'אזי... שם הביתן הירוק! הביתן שלו אני ואתה! – עודה כואבת את הלחשות האהובה שנפזו מליבם של אוהבים) (סמיר נקאש, נזולה וחיט השيطان, ע 110).

הקולנוע מקבל משמעות תרבותית, שכן הוא מבהיר את סוג ההארה שאפיין את המשפחות היהודיות בכניסה לקולנוע לעיראק בפעם הראשונה, הוא מעיד על מצב ההתקדמות של בגדאד באותה עת, ברומן "בי בי בבל" ו"פרידה" מתאר את המקום (קולנוע) קונוטציה חברתית של בילוי עצמי עם המשפחה או מקום לפגוש אוהבים (סלים) ו (פרידה) (סמיר נקאש, ודאעא בابل, ע 65). ואיננו מתעלמים מן הטבע הגיאוגרפי של עיראק עם נהרות החידקל והפרת, שכן נהרות אלה מילאו את תפקידם בסיפור הזיכרון של המקום בסופרים, במיוחד משום שהם חיו פיזית ופסיכולוגית בייצוגים הנראטיביים שלהם, בויקטוריה, הנהר מגיע בגאולה למוות, כפי שקרה עם אליהו ויקטוריה, שלקחה עם זרימת הנהר מפה שהגיעה אל משפחתו לאחר שהצליח להימלט מהגיוס העות'מאני (... אחרי כמה ימים לקח אותי יהודי אל עין המים וביקש ממני לרדת למים עד שאגיע לשולחן ואבקש אוכל מהכפרים הנמצאים לאורך השולחן עד שאגיע חידקל) (סמיר מיכאיל, פיקטוריה, ע 99). ברומן "ימי עיראק", בר-משה מגלה את אהבתו למקום (הנהר) ואת גילוי הקשר הרוחני שהוא מקושר אליו כאשר למד לשחות. "המים התקרבו לכפות נפשי, והרגשתי שהמים רצים עמוק מאוד לתוך מעמקי. הייתי מודע לכך שלנהר יש ממד נוסף... המעבר של הרוח על גופי הרטוב והרטוב היה הקרוב ביותר לנשיקה אוניברסלית שלא הכרתי מעולם." (סמיר נקאש, בר מושיה, אים העראק, ע 132).

ברומן "בי בי בבל", המספר מציע תיאור של החיים החברתיים בתוך המולדת, לרבות המורשת התרבותית של המטבח העיראקי המפורסם – השלמה למיקום הצילומים (נהר) באזור אבו נוואס לאכול דגים צלויים, בליווי בני

(כשיצאנו מהבית שבמחוז קנבר עלי נותר בזיכרון רק את הסצנה הקדושה, שלא צויריה על ידי צייר ולא תיארה משורר בשיר....) (סמיר נקאש, בית פי בגדאד, ע 77).

ברומן (דיירי משנה וקווי העכביש) אנו מוצאים את סימני המקום באמצעות מקרים בודדים (דיירי משנה), במיוחד משום שהיא התייחסות עיראקית פופולרית לזיכרון ישירות למקום (חוש) מחולקת לחזרים המאוכלסים על ידי אנשים כפי שהיא מפלצת חלק של התרבות (סמיר הנסיר, 2011).

אופי הארכיטקטורה של הדממה האדריכלית שנבנה עם חצר פנימית המשקיפה על החזרים אינו זמין אלא בסביבה העיראקית, מבנה אדריכלי זה קשור למבנה חברתי הקשור לחברה העיראקית המגלם סוג של תלות הדדית, כמו גם מגוון חברתי ותרבותי במבנה אדריכלי מסוג זה. ההוסטל היה בבעלות סוחרים יהודים המחולקים לחזרים להשכרה או למחסנים לשימור טובין וסחורות, מעין אישור בעלות ושייכות למקום (חאלדה חאמ עולאן, נפסה, ע 307). במבט ראשון היא מתייחסת לאינדיקציה חברתית של אופי הדיור המשותף בבגדאד, שבסופו של דבר היא מתייחסת לזהות התרבותית של המורשת התרבותית ולחגוג את הארכיטקטורה של בית בגדאדי, את האדריכלות שלה, את המרתף שלה, את ארמונותיה ואת הפרטים הקשורים למיקומה, רחובותיה, סמטאותיה, זה רק אישור של זהות תרבותית, המאשרת כי המקום נקרא הסופר ולא להיפך, כאשר הכותב נאלץ לעורר תרבות מלאה במקביל לשיחת המקום (סמיר הנסיר, נפסה, ע 85) לכן, אנו רואים כי רוב החשבונות האלה התייחסו למקום (משטח) לשאת קונוטציות שונות. על ידי הצגת פונקציה ריאליסטית אחת, תפקוד או תופעת השינה במשטחים בלילה בקיץ בדרך כלל עם כל בגדד ועיראקים בכלל, אך המשמעות והמאפיינים משתנים בהתאם לעבודה בכל רומן. ברומן של פרידה, המקום מוצג כמקום להתחיל ביחסים ייחודיים (היחסים הם מוקד הרומן מאוחר יותר), כאשר רוח הקיץ העניקה לילה נעים, וסלים הזיז את מיטתו והשתמש בבלות את הלילה על הגגות... קישור מן השכן ליד הדלת הקול שירה אחד השירים הפופולריים באותם ימים....) (סמיר נקאש, פרידה, ע 30).

אחד המקומות שבהם הזמן הקהל היה כמקום ציבורי שביצע שורה של תפקידים ושלטים היו בתי קפה, והוא רשם את האחוזה השכיח ביותר בטקסטים אלה, וברומן "דם משובח למכירה" היא התייחסה לנכסי בית הקפה בצורתו

האלה, "אמר. (عبد اللطيف الحز, 2011). ודרך דבקוהו בשפה הערבית נוצר (הערך של הטיעון עשיר באישיות בעייתית כשלעצמו הוא אמונה יהודית הלשון הערבית והרכב העיראקי והמבנה, התודעה והלב אל הגרעין נותרו בטעם העיראקי השמרני ובטון החשיבה ובוהנים את פרטי המקומות והטבע של התרבות העיראקית) (نفسه). בעת כתיבת הרומן שלו (דיירי משנה וקווי העכביש) נאלץ דיון סמיר לפתח מרווח ומסביר את המשמעות של פרט צחות לשון, כדי לקרבם קבלה הלא-עיראקי, ומופיע להיות סופר בניסיון לשמור בניב העירקי המדובר לא יכול להיות בחברה החדשה לאחר הרחוקה מעיראק שלו, כך אומר (בערבית היא בשפת אמי אני לא יודע שפות אחרות מפני שאני גרתי מאז הרגע הראשון בתוך המתחם הזה, לא יהיה מושפע התרבות המערבית מרוויחה בישראל, לא מצאתי שפה כה, הגעתי בישראל ואני בן שלוש עשר ועזבתי אותה אחרי חמישים שנים כמו אבי שעזב אותה, וגם אם הוא נאלצתי לשוב של עיראק ואני אישאר נאמן לשפה והמורשת העיראקית) (مازن لطيف, يهود العراق, ص 236). השפה היא אחד המרכיבים החשובים ביותר של הזהות התרבותית וסמליה, והיא "קשר מייסד לא רק לאינטראקציה היומיומית של הקהילה, אלא גם למורשתם, תרבותם ואמונתם" (ساطع راجي, 2010). אז, יהודי האפז העירקיים לדבר בערבית כאמצעי תקשורת ביניהם; ומתוחזק המסורות של ערבים ורגליים (עיראק) למרות המאמצים שנעשו על ידי האיגוד היהודי העולם כדי ללמד את השפה הצרפתית, דרך בתי הספר אליאנס כי נפרסו בבגדד, אז ברומן (שלום בבילון), אנו מוצאים יד ראוים נעימים קטנים (נסים) הוא מתעקש לדבר בניב יהודי גם פגישתו עם חבריו בבית הקפה ומקומות ציבוריים ולא להפחיתם בבית ובבית ההכנסה של זקן, אומר הקריין: (בפעם הראשונה לוקחת רוח מדבר בניב יהודי, היינו יהודים יחידים בקבוצה באסט ארמני מרחוק הכשדים, והשאר היו כל המוסלמים, ואת הניב הוא השפה הנפוצה) (إسحاق بار موشيه, وداعا بابل, ص 8 - 10).

ד"ר סלאח פאדל מסביר את השאיפה לשורש ולפרטי לשון בכמה טקסטים נרטיביים, בשל מצב העקירה, שהרומן מוצא עצמו נאלץ לאיים על הזהות התרבותית שלו, והוא נאחז באופיו ובמורשתו בכאב מכאיב... הסופר הערבי במולדתו... אינו מרגיש את הצורך לשתרש. הצטופפו החוצה והחוצה עליהם והתרברבו, בעוד הסופר מאיים להמריא את הברגים לדפוק את המילים שלו בכל צעד) (د. جهاد عطا نعيمة, 2010).

משפחה או חברים, מדינה מוכרת כאשר העיראקים לא עדיין מתורגל ועד ימינו - אומר המספר (גם לתוך רחוב אבו נוואס מרגיש כמו לטייל למקום משלנו היה ברחוב סמוך לנהר בצידו המושבים להפיץ מלא גברים ונשים רעולות ברוב המקרים, ולעתים קרובות יש ילדים, כמו גם, וכולם בילו את הערב כשהם מהרהרים עם תזרימי מים בשנת הנהר, אל המוזיקה של העוד ושירים היו סירות להניח ברחבי האי... הייתי מחבב דגים צלויים... כל המשפחה צועדת אל האי לערוך מסד, אמי מאז הבוקר המוקדם מוכינה הדברים החשובים עגבניות, המלפפון ותבליני צורך לשפר דגי מזון או דגים השלושה שאנחנו נייצא - הרגעים החולפים של ברק שמח, מבודדים) (إسحاق بار موشيه, وداعا بابل, ص 132 - 133).

המקומות הקדושים לדת הם סוג של נוסטלגיה שמובילה את המספר כדי להחזיר את הנרטיב שלה. ברומן "שלמה כורדי, אני והזמן", מציג סמיר נקש את דמותו של יהודה בחר שהגיע לעיראק כדי לבקר את קברו של הנביא חזקאל. הטקסט מציג שתי דוגמאות לנוסטלגיה, על קדושת המולדת (עיראק). הדיאלוג בין שלמה ויהודה מגיע מהודו על אניה בבצרה, שלמה שואל:

- עולי הרגל והנביא חזקאל, עזרא המושיע, יהושע הכהן, יונה הנביא... כן, אנו גרים שם אבל ליבנו לעולם אינם (בעיראק) (سمير نقاش, شلومو الكردي وأنا والزمن, ص 21).

זיכרון המקום חשף תמונה קבועה הדומה בדמיונם של הסופרים, כמו גם את הקשר האמיתי של המקום לחושיהם, דבר המצביע על ההבנה המלאה של תפקידו בקביעת מורשתם התרבותית בעיראק.

פעולת הכתיבה על המקום באה כהכרה מרומזת באובדן, ויכולה להיות הסבר למציאות הגלות ותיאור של אכזריות האובדן (ادونيس وآخرون, ص 291) לפיכך, לשפה תפקיד חשוב בהחזרת המולדת האבודה כאמצעי כתיבה, וככל שמדובר ביהלום, וככל שהוא הופך להיות ארוך יותר, כך מקדישים יותר תשומת לב לשפה כסביבתו של הכותב. (محمد لطفي اليوسفي, ص 180). השימוש בדיאלקט היהודי של בגדאדי הוא מעין אישור למורשת התרבותית העיראקית ולניסיון לשמר ולשמר אותה, ומכאן הספציפיות של סמיר ניקש בשימוש בדיאלקט העיראקי בפרט בהקשר שלה. השפה הערבית עמה מייצגת את ההיסטוריה של העצמי ביחס לקיום לפני להיות במגע עם זה, ולפני זה הוא צורה אקספרסיבית של אינטראקציה עם רכיבים ורכיבים שונים (طارق سعد شلي, 2008) "הייתי אדם עיראקי, השפה שלי, ההרגלים שלי, האוכל שאהבתי, המוזיקה שאהבתי, האנשים שהיו לי נוח עם כל העיראקים

הגוג לצד רומני אלה (נוסטלגיה) היא התחושה של הפרט של אובדן הערך של החיים והשפלה כלפי הגרוע, מוח מעורר זכרונות מחייו הקודמים, כלומר הוא לשחזר תחושות חולפות ורגעים בלתי נשכחים תהליך, זה הוא כלי מניעה בשימוש על ידי המוח כדי להרים את מצב הרוח ולשפר את המצב הפסיכולוגי מעניק לו את המנה כי היא צריכה להתמודד עם מרכולתם אתגרים, ציין טים ויילד ירה - שהוא אחד נוסטלגיה פסיכולוג באוניברסיטת סאות'המפטון - כי יש דרכים רבות שבהן אנשים מרגישים דרך נוסטלגיה, כולל: צפייה בתמונות או סיפורים וזיכרונות רומן או לבשל ארוחות מסוימות או משחק ולהאזין לשירים מסוימים, ומתאר את ההרגשה הזאת: (תגובה חיסונית פסיכולוגית מתרחשת כאשר אתם חווים כמה מכשולים של חיים) (מوقع أخبار العلوم) לפיכך, לא רק האובססיה של הנוסטלגיה עם כותבי הגלות בהפקותיהם של הרומן והסיפור, אך השירה תרמה גם לגילויים של אותם משוררים כמשוררים יהודיים בולטים ממוצא עיראקי, שהכריע את קולה של עיראק שבתוכם שירתו שירים כה גבוהים של פטריוטיות, ובהם אנואר שאול ומראד מיכאיל והמשורר אברהמים עובדיה, שקשר את גורלו לגורל עיראק והעם הערבי, והביע את אהבתו בשיריו, כמו ארצי, שומר המלך, בגדאד וזיכרון הרנסנס הערבי הגדול, אמר, עוזב את עיראק (אבל אני,) إبراهيم عوبديا , 1998) . ומשיר לו בעיראק הוא אמר:

فيم الملام إذا أحب فؤادي
بلادي
قسماً بدجلة والفرات وارضها
ودادي
أنا إن رحلت وان اقامت فشاغلي
اسعادها إذ كان من
اسعادي
أبتني ورعيتني وحفظتني
فلك الجنى يا تربة الاجداد
ايه بلاد الرافدين تحية
من شاعر في ظل حبيك شاد

אם אני אוהב את המעריצים שלי, אני אאבד את הזהות שלי קטע של החידקל והפרת וארצו, שנשבתי לכל המשרתים שלי
אם אני אעזוב, ואם אשאר, אעשה לה הנאה, כי זה היה תענוג גדלתי וטיפלתי בה והצילתי, את החלל השמימי, את אדמת אבותיהם ברכות משורר בצל אהבתך

באותו הקשר, אנו מוצאים את אישור הניב והכתב של סמי מיכאל, המתארים כיצד כותב דודו של ויקטוריה, מורת רוחו על מעשיו של חשוד אשתו: (המשך כתיבה בערבית הכתובה באותיות עבריות) (سامي ميخائيل ، فيكتوريا ، ص 86) . אבל סמי מיכאל מרחיק לכת עוד יותר, ומראה את גאוותו בשפה זו כסמל למציונות, הוא מספר, המתאר את הציית ויקטוריה מעבר לגשר: (השפה הערבית היתה שפה מתורבתת עתיקה) (نفسه ، ص 73) . אולי הסיבה להעסקת הסלנג של סמיר ניקש ברומאן "הנפילה וקו השטן" היא נטייתו לייצג את האישיות וליצור ממד ריאלי לדימוי המתהווה במוחו של הקורא (طارق سعيد شلي ، ص 299) . זה מה שהמציג המספר בדיאלוג של יעקוב אבן עמם עם עישה האופה שאומרת בהבלה :

- الك وحشة عكوي ... صار زمان محمد شافك
  - العتب مو عليه ... العتب على الشغل ... مناطيني كل طريق .... مخليني حتى احك راسي
  - سودة عليا! ... هاي اشصار بالحبز!؟ اشو الثوب كله انشلع منه وبيه وهر بالتبور كله اتشعوط! (سمير نقاش ، نزولة وخييط الشيطان ، ص 42) .
- בטקסט הקודם מציג המספר תמונה של הפולקלור העיראקי, שהוא מקצוע אשתו של האופה, בבית החאבה נפגשים אנשים רבים בתרבויות ובשיעורים שונים, דמות הדמויות נוצרת במוחו של המקבל באמצעות המטאפורה שלהם.

השפה הערבית לא היתה רק שפה שנכתבה על ידי סופרים אלה, היא אינה נייטרלית כאחת (נושאת את החממה התרבותית והחברתית, משום שאי אפשר להפריד בין השפה לבין העומס הקוגניטיבי שלה) (محمد لطفي اليوسفي ، نفسه ، ص 58) . וגם רומנים מתורגמים, כולל הרומן "ויקטוריה", אשר זימן בעיר כאזמיה באלכסון ואת הרומן "בי בי בבל", אשר זימן את העיר בבל מתייחס לעומס של המקום, ברומן הראשון מתייחס הקדושה ואילו השני מתייחס ההיסטוריה והמורשת שלו, וציין כי הרומן ויקטוריה סמי מיכאל, תורגם על ידי סמיר נקאש תרגום ברור צחות ללשון הערבית ואותו הסגנון המשמש בכתיבת הרומנים שלו (מבושי המלאכים, טומאה, ושלום הכורדי ואני והזמן), וניתן לראות כי שטף בשפה הערבית באמצעות הרומן (מבושי המלאכים) המתאר את ההתחלה החדשה הניחה בלונדון (אי אפשר לבזבז את התחלה הזו .... אתפוס נופל מהשמים כמו כוכב, כדי לפלס את דרכי עם שאגת מנוע הסילון, מבוזבז שעה התיישבתי במקומי בתוך שעות לאחר ...) (سمير نقاش ، غورة الملائكة ، ص 8) .

למולדת של עיראק, אשר הובילו להתעלם תוצאות וחוסר ההכרה על ידי המבקרים, אבל מחברים אחד מהם לא היה ראוי מוסרית ליד, ולא להעריך ספרות משלהם על ידי מבקרים שיצאו לכיוון המוצרים של היהודים המערב (אמנון שמוש, 1988). "אנחנו אנשי הקהילות המזרחיות שממתינים להופעתו של סופר מישראל השנייה כדי להרוס את ראשי כולם", אומר סמי מיכאל, "אנחנו מחכים שהסופר הזה יבוא לעולם הספרות העברית כדי להציל אותו מעולם הניכור שהוא חי והציל אותו מן הסופרים שחיו בקשיים. יכול לעצור את צעדתם של סופרים אוריינטליים, גם אם המבקרים ימשיכו ללמוד רק את הסופרים שגדלו במעבדות סטריליות. המבקרים לא יוכלו לעצור את היצירתיות שלנו, ואז הספרות העברית תצטרך להתמודד עם המציאות החדשה הזו, והיא צריכה למצוא אמצעים חדשים להערכת התפוקה הספרותית שלנו) (محمد محمود ابو غدیر, 1998).

מבקר המעמד הסטנדרטי של הספרות העברית תלויים בציר הלשון ובציר התוכן, אם השפה העברית המקובלת היא אחת מתנאייה, מה שקורא לסמיר נקאש? מה אפשר לקרוא בספרות של שמעון בלאס, סמי מיכאל ושמואל מורה? הם סופרים עיראקים שנאלצו לכתוב בעברית לאחר שגורשו מעיראק, ובנסיבות קשות אלו לא ניתן להמשיך לכתוב בערבית. "לא שכחתי את השפה הערבית, וזה עדיין חלק מהזהות התרבותית והרוחנית שלי, למרות שאני פונה לעברית מהסיבות שאני מכיר היטב", אומר שמעון בלאס, "אני חייב לכתוב לקוראים שמבינים את השפה שלי. יש מעט מאוד אנשים כמוני, ומספר זה מוגבל לסופרים ואמנים יהודים עיראקים שהיגרו לפני 50 שנה, אני והדור הספרותי שלי בשנות השבעים, כלומר, סוף היום, הסיבה לקיומי ולהשתייכותי לספרות העברית נובעת משני דברים עיקריים: אשר אני חי, לא יותר ולא פחות, ואין לי שום מערכת יחסים איתם מחוץ שתי המסגרות האלה) (عدنان حسين احمد, 2008).

להקמת רצפת קריאה היה תפקיד ברור בבחירת השפה, וכשכתב את הטריולוגיה, היה עליו לשנות את שם החלק השני (מאחורי העמק) לתל אביב המזרחית, כדי שהמו"ל יוכל לפרסם אותו! לפי השקפה זו (החזרה לישראל מייצגת לפחות זמנית, גלות בבל השני) (زكي بن دور, 2011) מה שמאשר את שיוכו הלאומי לעיראק.

סמי מיכאל כתב את סיפוריה של ויקטוריה, האם שקשה מאוד להבין את שפת הנכדים: "לא השתמשתי במילון פעם

وأيضاً الشاعر جاد بن مثير. מי הביע את אהבתו לעיראק באמצעות השיר (מים רפידין), אשר נאמר: -

يا مياه الرافدين أين غارت
في رباك ذكريات الموسينا
رشفوا نخبك من مد وجزر
واستاروا بضيء المرسلينا
واشادوا في مجاريك قلاعاً
وتهادوا في ربوع المصلحينا

ללא שם: הו מים של רפידין שבו אתה זועם בזיכרונות של אלמבואנה

לנפות, אנחנו יהיה לקטוף אותך מן הגאות, ולהיות נאור על ידי בהירות השליחים שלנו השבחה והשבחים בזרמים שלך ואת התלאות בלבם של המתפללים שלנו

מאחר שהוא מגלה במאבקו לשימור עצמי, הוא נאחז באלמנטים של המולדת, כגון מוסיקה, זיכרונות, חלומות ושירים המשקפים את הגבהים וההיבטים של הארץ המקורית, כדי לשמור על תחושת העצמי. (ليون غرينبرغ, ريكا غرينبرغ, 2008). לכן, המספר הופך לטכניקה של

התערבות טקסטואלית כאחת ההתגלמות של נוסטלגיה, והפקה הופכת פופולארית יותר למורשת התרבותית הפופולרית, כולל פתגמים, שירים ומוסיקה, במיוחד אלה ששמרו על הפופולריות שלהם עד עצם היום הזה. לדוגמה, השיר של נאזם אלע'אזאלי "עלי הדקלים" (سمير نقاش, نزولة وحيط الشيطان, ص 42). אלה חוזרים ונשנים בפי יעקב ברומן (דיירי משנה וקווי עכביש) בסצנת הפתיחה לגבי ההצגה של האישיות שלו ואם אובססיה מתורגמת בנוסטלגיה (נוסטלגיה) טופס בירושה בדיוני הפקות תרבותיות ושירה של הסופרים יהודים העירקי, סרט התיעודי (ישכח בגדד), אשר הופקה בשנת 2002 הגיעו מסמכי קול ותמונה כך נוסטלגיה סופרים של היהודים, כפי המגולם כמה דמויות בדיוניות תפקידים ראשיים, כולל (שמעון בלאס, סמיר נקאש וסמי מיכאל) הסרט במשך שלוש שנים רצופות והיה הצלחה גדולה והיה העריכה על השפתיים דיבורים סמיר, אומר: (כשיצאתי מהמטוס הייתי רואה את נהר החידקל מהרשת ההאשמות הקטנות, מנסה לאכול בעיניי הגדול ממנו, בעוד דועך לאט לאט מולי) (انسي بغداد, 2017).

אם הזהות והתעסוקה הדתיות היא קריאה לפנות דתות, את זהותו התרבותית מייצגת הזמנה לקרוא את המורשת התרבותית העיראקית של העולם, משום שספרו נכתבה מעיראק בכתב איתו אליו, כפי שנמסר כי הזהות התרבותית של מידת ההיתוך של המולדת ואת ההגשמה של מנהגים ומסורות אלה ואת העומק של הזדהות עם מורשת חברתית, כפי כך השלם של הזהות של השתייכות

אשר יש תיאור נפלא של מצב נוסטלגיה השורשים הלאומיים והמורשת התרבותית, כפי שהם דואגים למקומות המוצא ואת אופי היחסים המשפחתיים כקשר שהם נושאים איתם לכל החיים.

5 – המחקר הסביר את השיטה שאחריה התנהלו קבוצות הרומניסטים הללו, שכן איש מהם לא דיבר על האדרת הציונות או על הפצת רעיונותיהם בספרותם, דבר המצביע על זיקתם לאהבת המולדת (עיראק) וסובלנותה במעמקי חייהם.

6 – המחקר הצליח לקרוא ולנתח את הטקסטים של הסופרים היהודים המציגים את הסביבה הבגדדית על שכבותיה, מאפייניה ומורשתה התרבותית, שכן היא הוקמה מאז ילדותה וצעירים בדמיונם של הסופרים כדי לקודד אותם מחדש באמצעות ייצור נרטיבי.

7 – הסופרים הצטיינו בתיאור הארכיטקטורה של בית בגדהאדי ופרטי המקום הקשורים אליה מהרחובות, החנויות והשווקים במקומות רבים, המאשרים את מורשתם התרבותית של עיראק והמקום הוא שמכנה את המחבר ולא להיפך.

8 – התכונה של נוסטלגיה הצפחה מאוד על יצירותיהם של סופרים יהודיים עיראקים ועל הכמיהה לשוב אל עבר אידיאלי. הסיבה לאי-הכרהם של מבקרי המערב היתה שמאוחר מאוד, אלה שאימצו את כל מה שהיה מערבי וחיבקו אותו על שאיפתם להפוך את ישראל לתרבות מערבית. כל תרבות ערבית ערבית.

9 – היצירות הספרותיות של הסופרים היהודים בעיראק היו בעיקר אם לא כולן היו מחאה קולקטיבית נגד היהירות והעוול שעמדו בפני האשכנזים (יהודי המערב), ולכן מעשיהם והדרתם נדחקו לשוליים.

המקורות הערביים

- [1] أبراهام بن يعقوب (2009), موجز تاريخ يهود بابل من بدايتهم حتى اليوم، ترجمة علي عبد الحمزة لازم، مطبعة دار الصادق.
- [2] إبراهيم عويديا (1998)، ورود شائكة، ط1، حيفا، دار المشرق.
- [3] احمد سوسة (1978)، ملامح التاريخ القديم ليهود العراق، ط1، مطبعة اسعد، بغداد.
- [4] احمد نوري النعيمي (1990)، اليهود والدولة العثمانية، دار الشؤون الثقافية العامة، بغداد، 1990.
- [5] ادونيس وآخرون (كتاب عرب) (2012)، الكتابة والمنفى، تحرير وتقديم د.عبد الله إبراهيم، المؤسسة العربية للدراسات والنشر، ط1.
- [6] ازهار عبد علي حسين الربيعي (2016)، النخبة اليهودية في العراق والهووية العراقية 1920 - 1952، ط1، بغداد.
- [7] إسحاق بار موشيه (1975)، الخروج من العراق، رواية، القدس.
- [8] إسحاق بار موشيه (1988)، أيام العراق، مطبوعات دار المشرق، شفا عمرو.
- [9] إسحاق بار موشيه (1989)، بيت في بغداد، رواية، منشورات رابطة الجامعيين اليهود النازحين من العراق.
- [10] إسحاق بار موشيه (2004)، يومان في حزيران، رابطة الجامعيين اليهود النازحين من العراق.
- [11] إسحاق بار موشيه (1975)، الخروج من العراق ذكريات 1945 - 1950، القدس، مطبعة دوکما.

אחת כאשר תירגמתי את הטרילוגיה של נגיב מחפוז ... ואני מתבקשת לבלות חמש עשרה שנה בלימוד עברית, אומר סמי מיכאל. (סלם עבוד, ص 210). בסרט התיעודי "עזוב את בגדאד", אומר סמי מיכאל על יחסיו עם ישראל: "ברגע שישראל הגיעה למלחמה בין מדינת סמי מיכאל למדינת ישראל, (حوار مع سامي ميخائيل), הוא מסכם את הסיבה להמרתו לעברית: "להיות יהודי שמתלהב באנטי-ציונות ובכתיבה בערבית אינו מפתח במיוחד בכל חלק של העולם. (סלם עבוד, ص 210). אולי גיוריו מתעלמים ומבקרים בכתביו את היחס האכזרי והאכזרי של היהודים המזרחיים על ידי השלטונות ואת הבטחותיהם המוטעות למולדת כביכול. במרכז השפה והתוכן משתמש בספרו "מציאותי ודרמטי" בספרו "ריאליסטי ודרמטי" כדי להסביר את הסתירה, הוא דוחה אותה, כפי שהוא רואה אותה כחלק מהרכבו, והוא אומר: "להיות יהודי וערבי ולחיות כאנומליה כמחלה ... זה הגורל שלי, זה אומר שאני דוחה את הסתירה ורואה בה משהו זר לי). עם כל השינויים הללו בכתיבה לשפה העברית, סופרים אלה לא הציעו כל יצירה ספרותית המפוארת את התנועה הציונית, אך סיפורם משקף את המציאות של החיים החברתיים והתרבותיים ואת הרצון לחיות בחברה העיראקית, שהחיים הפכו לביטחון רחוק והטבע אינו מספיק זיכרון כדי למלא את הנוסטלגיה שלה עבר זמן וחלף מקום, אבל אנשיו עדיין דופקים את אביו על העדרותו של מורשת, ומחזירים אותם לתקווה חדשה בכל יום.

הממצאים החשובים ביותר של המחקר:

1 – קהילת יהודי עיראק נחשבת אחת הכתות המתקדמות ביותר באזור, העולה על קיומה (2,600) שנים לפנה"ס, ויש לה שורשים במסופוטמיה בצפון עד דרום.

2 – יהודי עיראק חיו זמן רב עם הקהילות השונות של החברה העיראקית, והם הביעו את פטריטיזם על ידי אנשי החברה, למרות כל הנסיבות והאירועים שחוו, והממשלות השונות עקבו אחר שלטון האימפריה העותומאנית והשליטה על הקולוניאליזם האנגלי עד מהפכת 1920. ולאחר מכן את הנשיאות של מדינת הרפובליקה של עיראק.

3 – המחקר חשף את הסיבות להגירה הכפויה או ההתנדבותית של יהודי עיראק באמצעות הצגת אירועים היסטוריים בחברה העיראקית והשפעת כל כתותיה, כולל היהודים.

4 – המחקר הציג את המורשת התרבותית באמצעות טקסטים של הרומנים של הסופרים היהודים העיראקים,

- [49] عباس شبلق (2008)، هجرة يهود العراق - الظروف والتأثيرات، ترجمة مصطفى نعمان، مكتبة مصر و دار المرتضى، بغداد .
- [50] عبد الرحمن منيف (2007)، الكاتب والمنفى، المؤسسة العربية للدراسات والنشر، المركز الثقافي العربي للنشر والتوزيع، ط 4 .
- [51] عبد الرزاق الحسني (1988)، تاريخ الوزارات العراقية، ج 5، ط 7، بغداد، مطابع دار الشؤون الثقافية العامة.
- [52] عبد الستار جواد، أوراق للمريح - صفحات من النقد والادب، دار الشؤون الثقافية العامة، بغداد، ط 2 .
- [53] عبد اللطيف الحرز (2011)، الاثم والكتابة صراعات الثقافة العربية من النقد الاستعماري إلى مدح الديكتاتور، دار الجواهري، بغداد، ط 1 .
- [54] علي الوردي (2009)، دراسة في طبيعة المجتمع العراقي محاولة تمهيدية لدراسة المجتمع العربي الأكبر في ضوء علم الاجتماع الحديث، دار دجلة والفراء، بيروت، ط 1 .
- [55] غادة حدي (2002)، اليهود في العراق 1856 - 1920، ط 1، القاهرة، مطبعة مدبولي .
- [56] كاظم حبيب (2006)، اليهود والمواطنة العراقية، السليمانية، مؤسسة حدي للطباعة والنشر.
- [57] لؤي حمزة عباس (2009)، جدل الكتابة والتجربة، دراسات عراقية، ط 1 .
- [58] ليون غرينبرغ - ريبكا غرينبرغ (2008)، التحليل النفسي للمهجر والمنفى، ترجمة تحرير السماوي، دار المدى، دمشق، ط 1 .
- [59] مازن لطيف (2011): يهود العراق تاريخ وعبر، ط 1، بغداد مؤسسة مصر للطباعة .
- [60] مازن لطيف (2013)، دورة القمر القصيرة ليهود العراق، ط 1، بغداد، دار ميزوبوتاميا .
- [61] مازن لطيف (2015)، مثقفون عراقيون يهود في خدمة صاحبة الجلالة الصحافة العراقية، ط 1، بغداد، دار ميزوبوتاميا .
- [62] مازن لطيف (2012)، يهود العراق - موسوعة شاملة لتاريخ يهود العراق وشخصياتهم ودورهم في تاريخ العراق الحديث، ط 3، بغداد، دار ومكتبة عدنان .
- [63] محمد جبير (2013)، انور شاؤول الريادة في الأدب والصحافة، مراجعة د. سامي موريه، ط 1، دار ميزوبوتاميا للطباعة والنشر، بغداد .
- [64] محمد لطفي اليوسفي، الكتابة الشعرية والمنفى (ضمن كتاب الكتابة والمنفى) .
- [65] مكسليان شتريك (1986)، خطط بغداد وأثار العراق القديم، ترجمة خالد إسماعيل علي، مطبعة الجمع العلمي العراقي، بغداد .
- [66] مهنا يوسف حداد (1989)، الرؤية العربية لليهودية، ط 1، منشورات ذات السلاسل، الكويت .
- [67] مير بصري (2006)، اعلام اليهود في العراق الحديث، ط 1، لندن، دار الوراق للنشر .
- [68] مير بصري (1999)، اعلام الادب في العراق الحديث، ج 3، لندن، دار زاكي .
- [69] نسيم رجوان (2018)، موجز تاريخ يهود العراق من سبي بابل إلى نزوحهم عام 1951، طبع وتوزيع دار ميزوبوتاميا، بغداد .
- [70] نعيم قطان (1997)، الواقعي والمسرحي، ترجمة صباح الخياط، مراجعة هاشم صالح، دار الجمل، كولونيا - ألمانيا، ط 1 .
- [71] نعيم قطان (1991)، فريدة، ترجمة ادم فتحي، دار الجمل، ألمانيا .
- [72] نعيم قطان (2000)، وداعا بابل، ترجمة ادم فتحي، رواية، دار الجمل، كولونيا، ألمانيا، ط 1 .
- [73] نيكولاس بوسنتيف (1991)، حضارة العراق واثاره، ترجمة: سمير عبد الرحيم الجبلي، دار المامون للترجمة والنشر، بغداد .
- [74] وولتر، ج، فيشل (2005)، يهود في الحياة الاقتصادية والسياسية للدولة الإسلامية (العباسية، الفاطمية، الأيلخانية) ترجمة: سهيل زكار، دار التكوين للطباعة والنشر، دمشق .
- [75] ياسين الناصر (2011)، شحنات المكان جدلية التشكيل والتأثير، سلسلة نقد، دار الشؤون الثقافية العامة، بغداد، ط 1 .
- [76] يعقوب يوسف كوريه (1998)، يهود العراق (تاريخهم، أحوالهم، هجرتهم)، ط 1، عمان، الأهلية للنشر والتوزيع .
- [77] يوسف رزق الله غنيمه (1997)، نزهة المشتاق في تاريخ يهود العراق، ط 2، دار الوراق للنشر، لندن .
- [12] أسماء محمد مصطفى (2014)، الماضي يحاور الحاضر - عن المستقبل، دراسات وإبحاث في التراث واللغات، دار الكتب والوثائق الوطنية .
- [13] اندريه تاركوفسكي (2006)، النحت في الزمن، ترجمة أمين صالح، المؤسسة العربية للدراسات والنشر، ط 1 .
- [14] بنام فضل غفص (1998)، تاريخ الطباعة والمطبوعات العراقية، مطبعة الأدب، بغداد .
- [15] تريتون (1940)، أهل الذمة في الإسلام، ترجمة حسن حبشي، مطبعة دار الاعتماد، مصر .
- [16] جعفر الخليلي (1977)، الملخص لكتاب العرب و اليهود في التاريخ، منشورات وزارة الإعلام .
- [17] جمال البديري (1998)، اليهود والف ليلة وليلة، مطبعة الراية، بغداد، ط 2 .
- [18] حاييم كوهين (1973)، النشاط الصهيوني في العراق، ترجمة: مركز الدراسات الفلسطينية .
- [19] حيدر الحيدر (2018)، لمحات عن يهود العراق، تاريخية، اجتماعية، ثقافية، طبع وتوزيع دار ميزوبوتاميا، بغداد .
- [20] خالدة حاتم علوان (2014)، الروائيون العراقيون اليهود، ط 1، دار ميزوبوتاميا، بغداد .
- [21] خلدون ناجي معروف (1975)، الأقلية اليهودية في العراق بين 1921 - 1952، ط 1، مركز الدراسات الفلسطينية - جامعة بغداد، مطبعة سلمان الاعظمي .
- [22] د. حسين سمرق حسن (2011)، الفردوس المشؤوم، دراسات في منجز حكاية المناثي "علي عبد العال"، دار البناييع، سوريا، ط 1 .
- [23] د. صلاح فضل (2003)، اساليب السرد في الرواية العربية، دار المدى، سوريا، ط 1 .
- [24] د. عبد الله إبراهيم (2012)، السرد والاعتراف والهوية، المؤسسة العربية للدراسات والنشر، بيروت .
- [25] د. جهاد عطا نعيسة (2001)، مشكلات السرد الروائي، اتحاد الكتاب العرب، دمشق .
- [26] داوود سمرة (1953)، مذكرات دود سمرة نائب محكمة التمييز، بغداد، مطبعة الهلال .
- [27] رجاء عبد الحميد عرابي (2009)، سفر التاريخ اليهودي - تاريخهم - عقائدهم - فقههم ونشاطهم، ط 3، دار الأوائل، دمشق .
- [28] زياد غويد سويدان الحمدي (2015)، التطورات السياسية في بلاد الرافدين (العهد الاشوري الوسيط 1365 - 911 ق. م)، دار المجد للنشر والتوزيع، الأردن .
- [29] ساطع راجي (2010)، الحكاية التوراتية، مؤسسة مصر مرتضى للكتاب العراقي، بغداد، ط 2 .
- [30] سامي ميخائيل (2005)، فيكتوريا، ترجمة سمير نقاش، رواية، دار الجمل، كولونيا، ألمانيا .
- [31] ستيفن همسلي (2004)، لونيكيك، أربعة قرون من تاريخ العراق القديم، ط 4، ترجمة: جعفر الخياط، المكتبة الخديرية، قم .
- [32] سعد سلمان المشهداني (2009)، تاريخ الطائفة اليهودية في العراق، مسارات، مجلة عراقية، ع 13 .
- [33] سعيد بنكراد (2008)، السرد الروائي وتجربة المعنى، المركز الثقافي العربي، ط 1 .
- [34] سمير نقاش (1991)، عورة الملائكة . منشورات الجمل، لبنان .
- [35] سمير نقاش (1978)، الرجس، رواية، القدس، 1978 .
- [36] سمير نقاش (2004)، شلومو الكردي وأنا والزمن، رواية، دار الجمل، كولونيا، ألمانيا، ط 1 .
- [37] سمير نقاش (1991)، عورة الملائكة، رواية، دار الجمل، كولونيا، ألمانيا، ط 1 .
- [38] سمير نقاش (1978)، فوة يادم، نوبيل عراقية، القدس، ط 1 .
- [39] سمير نقاش (1986)، نزوله وخط الشيطان، رواية، رابطة الجامعيين اليهود النازحين من العراق، مكتبة داوود سلمان سالا، لمؤلفات يهود العراق، ط 1، القدس، 1986، وأيضا طبعت ونشرت من قبل منشورات الجمل، بيروت - بغداد، ط 1، 2012 .
- [40] شجاع مسلم العاني (1986)، المرأة في القصة العراقية، دار الشؤون الثقافية العامة، ط 2 .
- [41] شمعون بلاص (1993)، رواد مبدعون، منشورات الجمل، ألمانيا .
- [42] شموتيل موريه (1997): الشجرة والغصن، دراسات في الأدب العربي الحديث وادب يهود العراق، القدس .
- [43] شموتيل موريه (1981): القصة القصيرة عند يهود العراق 1924 - 1978، اورشليم .
- [44] صادق حسن السوداني (1980)، النشاط الصهيوني في العراق 1914 - 1952، بغداد، دار الحرية للطباعة .
- [45] صديق الدمولوجي (1953)، مدحت باشا، بغداد، مطبعة الزمان .
- [46] طارق سعد شلي (2008)، الرواية قضايا وافاق، رواية خان الخليلي أمودجا، الهيئة المصرية العامة للكتاب .
- [47] طالب مهدي الحفاجي (2010)، ادب اليهود العراقيين وثقافتهم في العصر الحديث، ط 1، بغداد، مؤسسة مصر ومرتضى .
- [48] عباس العزاوي (1935)، تاريخ العراق بين احتلالين، ج 1، مطبعة بغداد .

المصادر العربية

- [78] اברהام بن يعقوب (1980): יהודי בבל בארץ ישראל מהעליות הראשונות עד היום, הוצאת ר' מס, ירושלים .
- [79] אמנון שמוש (1988): מן המעין, שיחות ומאמרים, כרך 15, ירושלים .
- [80] יצחק בן בנדיטר: מי ומי בישראל 1994 - 1995 .
- [81] ניר שוחט (1991): מסעו של סוליימאן, מפגש גליון 15 - 16, הורף - אביב .
- [82] סמי מיכאל (1986): המעבר משפה לשפה. מפגש גליון 3, תל אביב .

- [83] سمي ميخايل (1983) : להיות סופר ממוצאי עיראקי . מאזנים כרך 46 פברואר - מארס , גליון 3 - 4 .
- [84] סמי שלום שטרית (1998) : מאה שנים - מאה יוצרים , כרך א' , הוצאת בימת קדם לספרות , תל אביב .
- المصادر الانكليزية**
- [85] Cecil Roth (1962), Ed , The Standard Jewish Encyclopedia , Jerusalem
- [86] David ,S. Sassoon (1949). A History Of The Jewish In Baghdad , Lethwort.
- [87] Lilienthal (1965). The Other Side Of The Coin. New York .
- [88] Shaked Gershon (1993), Hebrew Writers , Published By The Institute For Translation Of Hebrew Literature, Tel Aviv .
- [89] State Of Israel(1952) . Government Year – Book , Jerusalem .
- الدوريات والمراجع**
- [90] احمد حميد عبد الحسين(2011) ، تأثير البيئة العراقية في أعمال سامي ميخائيل (رواية فكتوريا اتمودجا) رسالة ماجستير غير منشورة - جامعة بغداد - كلية اللغات.
- [91] انسي بغداد (2017)، فلم وثائقي من إخراج سمير نقاش - 2002 من ارشيف العراق المنهوب ، تحرير مازن لطيف ، مراجعة سامي موريه ، ط 1 .
- [92] جعفر عباس حميدي(1987) ، الحركة الصهيونية في العراق (1921 - 1952) ، مجلة الأمن القومي ، العدد 4 .
- [93] خالد القشطيني (2001)، " يهود العراق هذه الطائفة الرائعة " ، الشرق الأوسط ، صحيفة عربية ، العدد 8128 ، 26 شباط .
- [94] خضر مظهر البدري(2002) ، " النشاط الصهيوني في العراق النشأة والتنظيم " دراسات تاريخية ، مجلة عراقية ، العدد 14 .
- [95] خضر مظهر كاطع البدري(1996) ، الطائفة اليهودية في العراق (اطروحة دكتوراه غير منشورة) ، معهد التاريخ العربي والتراث العلمي للدراسات العليا ، بغداد .
- [96] خلدون ناجي معروف(1976) ، اليهود والصهيونية في فترة الاحتلال البريطاني المباشر للعراق ، مجلة افاق عربية ، العدد 11 .
- [97] د. جمال احمد الرفاعي(2011) ، ثنائية الحنين للجنود والعداء للعرب ، مجلة الدراسات الشرقية ، العدد 46 .
- [98] رشيد الخيون (2004)، سمير نقاش مؤرخ اللهجة البغدادية والحلم بالعودة إلى الفردوس المفقود ، المسلة - صحيفة ، العدد 9355 ، 9 تموز يوليو .
- [99] زكي بن دور (2011)، النفي اللا مرئي ، اليهود العراقيون في إسرائيل ، ترجمة د. هناء خليل غني ، مجلة الاقلام ، دار الشؤون الثقافية العامة ، بغداد ، الاعداد كانون الأول - شباط - اذار .
- [100] سعيد محمد رحيم (2010)، رواية فكتوريا ، اشكال السرد وتحيزات السارد ، مقال ، صحيفة الحوار المتمدن ، العدد 3074 .
- [101] صالح حسن عبد الله (1999)، تهجير يهود العراق 1941 - 1952 ، رسالة ماجستير غير منشورة ، كلية التربية / جامعة تكريت .
- [102] علي عبد القادر عبد الواحد العبيدي(2003) ، مدارس الالينانس الإسرائيلية واثرها على الطائفة اليهودية في العراق 1864 - 1951 ، اطروحة دكتوراه غير منشورة ، كلية العلوم الإنسانية والاجتماعية ، جامعة الجزائر .
- [103] علي كامل السرحان(2009) ، الأقلية اليهودية في لواء الحلة (1921 - 1952) دراسة تاريخية لحوالهم الاجتماعية والاقتصادية والسياسية ، رسالة ماجستير غير منشورة ، كلية التربية / جامعة بابل .
- [104] مازن لطيف (2010)، يهود بغداد تاريخ منسي وشجون حميمية ، بغداد ، صحيفة عراقية ، العدد 21 في كانون الثاني - يناير .
- [105] مازن لطيف(2010) : " أكثر من 15 مطبعة أسسها اليهود في النصف الأول من القرن الماضي " ، العالم ، صحيفة عراقية ، العدد 72 تشرين الثاني .
- [106] محمد جلاء ادريس(1989) : البيئة العربية كما صورها القصاصون العراقيون اليهود في كتاباتهم العربية والعربية في النصف الثاني من القرن العشرين ، رسالة دكتوراه ، جامعة طنطا ، كلية الاداب .
- [107] محمد حمزة غنيم (1977): حديث مع شعون بلاص ، مجلة الشرق ، المجلد 7 ، العدد 8 ، 12 اغسطس - ديسمبر .
- [108] محمد محمود ابو غددير(1988) ، الأدب العربي والصراع الطائفي في إسرائيل ، مجلة الزهراء ، كلية الدراسات الإسلامية والعربية للبنات ، جامعة الأزهر ، العدد السادس ، مارس .
- [109] محمد مظفر الادهمي (1997)، الهوية الثقافية والعملية ، مجلة افاق عربية ، عدد 3 ، ايار - حزيران ، السنة الثانية والعشرون .
- [110] معتصم حسن احمد الناصر(1999)، النشاط الصهيوني في العراق في ضوء الوثائق والمصادر الصهيونية من 1921 - 1952 ، رسالة ماجستير غير منشورة ، كلية الآداب / جامعة البصرة .
- الانترنيت**
- [111] مقال من موقع اليونسكو : التراث الثقافي غير المادي 19 يوليو 2017
- [112] Www.Unesco.Org
- [113] جانيل لام ويلسون ، النوستالجيا ، قدسية المعنى ، مقال من شبكة المعلومات
- [114] Www.Amazon.Com
- [115] عبد اللطيف الحرز ، الناحت الأخير للولع ، مقال من شبكة المعلومات : -
- [116] Www.Iraqkblma.com .
- [117] موقع أخبار العلوم بتاريخ 24 / 1 / 2018
- [118] Http://Sci-Ne.Com>Article?Story-5905 .